

# **POTENCIALITATS PEDAGÒGIQUES DELS ESPAIS EXTERIORS DEL SEGON CICLE D'EDUCACIÓ INFANTIL**

Treball de Final de Grau en Mestre d'Educació Infantil.

**NEIDA VILA YEBRA**

Curs 2022/2023

Tutora: Berta Vila Saborit

Grau en Mestre d'Educació Infantil

Facultat d'Educació, Traducció, Esports i Psicologia

Universitat de Vic – Universitat Central de Catalunya

8 de maig de 2023

*“Un infant que ha viscut a la natura,  
és un infant que té tota la vida impresa l’olor.”*

Carme Cols (2023)

## AGRAÏMENTS

Aquesta investigació no hauria estat possible sense el suport d'algunes persones, les quals han estat al meu costat al llarg d'aquest temps.

En primer lloc, vull donar gràcies a la meva tutora, Berta Vila per l'acompanyament durant tot el procés i la gran quantitat de coneixements que m'ha transmès que m'han ajudat a créixer tant personalment com a futura docent. També pel guiatge en el treball i el temps dedicat.

En segon lloc, a la meva família i en Gerard per ser un suport incondicional, per motivar-me en aquesta experiència i sobretot per creure en mi i animar-me sempre a continuar-me formant.

Per acabar, agrair a totes les entitats que m'han donat permís per entrar al centre i col·laborar en aquesta investigació així com les persones entrevistades. Sense ells no hauria estat possible aquest treball.

Moltes gràcies.

## **RESUM:**

Aquest treball és una recerca sobre els espais exteriors del segon cicle d'educació infantil, els quals tenen un gran valor educatiu i moltes vegades no se'ls hi dona el reconeixement com als altres espais de l'escola. Així doncs, després de fer una entrevista amb profunditat, diverses entrevistes a infants a més d'observar i analitzar diferents àmbits naturals i espais exteriors de centres educatius, s'han definit deu aspectes que es poden tenir en compte a l'hora de dissenyar-los per tal que esdevinguin educativament rics.

**Paraules clau:** Espai exterior, jardí, educació infantil, infants, natura, segon cicle.

## **ABSTRACT:**

This is a research work about the outdoor spaces for childhood in the second cycle of early education, which have great educational value and quite often not properly recognized as other areas of the school. Therefore, after conducting a deep-dive interview, several interviews with children in addition of observing and analyzing different natural areas and outdoor spaces of different educational centers, this research has led to define ten aspects that can be considered when designing them to become educationally rich.

**Keywords:** Outdoor space, garden, childhood education, children, nature, second cycle.

# ÍNDEX

<b>1. Introducció .....</b>	<b>7</b>
<b>2. Fonamentació teòrica .....</b>	<b>8</b>
<b>2.1. El sentit educatiu dels espais exteriors .....</b>	<b>8</b>
2.1.1. Què és i com són els espais exteriors actualment .....	8
2.1.2. Què aprenen els infants als espais exteriors .....	9
2.1.3. El joc i tipus de joc .....	11
2.1.4. El rol de l'adult a l'espai exterior .....	12
2.1.5. Risc i normativa .....	13
<b>2.2. Com ha de ser un bon espai exterior .....</b>	<b>14</b>
2.3.1. Natura .....	15
2.3.2. Hort .....	17
2.3.3. Animals .....	17
2.3.4. Material de joc .....	18
<b>3. Apartat metodològic .....</b>	<b>20</b>
<b>3.1. Paradigma .....</b>	<b>20</b>
<b>3.2. Mètode d'investigació .....</b>	<b>21</b>
<b>3.3. Instruments de recollida de dades .....</b>	<b>22</b>
3.3.1. Observació .....	23
3.3.2. Entrevista .....	25
3.3.3. Diari de camp .....	25
<b>3.4. Procés de categorització .....</b>	<b>26</b>
<b>3.5. Cronograma .....</b>	<b>26</b>
3.5.1. Aspectes ètics .....	27
<b>4. Recerca .....</b>	<b>28</b>
<b>4.1. Context d'investigació .....</b>	<b>28</b>
<b>4.2. Anàlisi, discussió i resultats .....</b>	<b>28</b>
<b>5. Conclusions .....</b>	<b>41</b>

<b>6.</b>	<b><i>Deu aspectes a tenir en compte a l'hora de dissenyar un espai exterior</i></b> .....	<b>45</b>
<b>7.</b>	<b><i>Referències Bibliogràfiques</i></b> .....	<b>47</b>
<b>8.</b>	<b><i>Annexos</i></b> .....	<b>49</b>
8.1.	<b>Annex 1: Entrevista Carme Cols (E1)</b> .....	49
8.2.	<b>Annex 2: Entrevista infants (E2)</b> .....	66
8.3.	<b>Annex 3: Graella d'observació (O1)</b> .....	68
8.4.	<b>Annex 4: Diari de camp (DC1)</b> .....	70
8.5.	<b>Annex 5: Graella d'observació (O2)</b> .....	74
8.6.	<b>Annex 6: Diari de camp (DC2)</b> .....	75
8.7.	<b>Annex 7: Graella d'observació (O3)</b> .....	77
8.8.	<b>Annex 8: Diari de camp (DC3)</b> .....	78
8.9.	<b>Annex 10: Documentació aspectes ètics</b> .....	79
8.10.	<b>Annex 11: Normativa UNE-1176-1</b> .....	79
8.11.	<b>Annex 12: Graella d'anàlisi</b> .....	80
8.12.	<b>Tríptic</b> .....	90

# 1. Introducció

Aquest projecte neix amb el fi d'aprofundir sobre la importància dels espais exteriors en l'etapa 3-6 i els beneficis que aporta als infants. Aquest Treball de Final de grau, es troba dins els estudis del Grau de Mestra d'Educació Infantil.

Al llarg de la meva escolarització i de les oportunitats que he tingut en la meva trajectòria tant professional com d'estudiant d'anar a visitar diferents escoles i de la meva visió envers els espais exteriors d'aquestes he pogut observar que en els del segon cicle d'educació infantil són pensats i dissenyats exclusivament per a l'esbarjo. La majoria d'aquests, solen ser plans, de sorra o de ciment, amb pocs reptes pels infants, alguna cuineta o caseta i poc més. Així doncs, vull aprofitar aquesta ocasió per poder aprofundir sobre les potencialitats pedagògiques que tenen els espais exteriors de les escoles en aquesta etapa.

Els objectius d'aquest treball són:

1. Conèixer i aprofundir sobre l'ús que es fa actualment dels espais exteriors al segon cicle d'educació infantil.
2. Observar com són els espais exteriors de centres educatius 3-6.
3. Definir com hauria de ser un espai exterior perquè sigui educativament ric.
4. Elaborar un decàleg sobre els criteris imprescindibles d'un bon espai exterior.

Amb aquests objectius i la pregunta de recerca, aquest TFG està organitzat de manera que primer trobarem la fonamentació teòrica on hi ha els referents en els quals està basada la recerca, a continuació la metodologia i instruments utilitzats i, finalment l'anàlisi contraposada amb la teoria i els resultats.

Així doncs, aquest projecte convida a la reflexió, a l'aprenentatge i sobretot a canviar la mirada sobre els espais exteriors i la importància d'aquests com a un espai educatiu dins el marc de l'escola.

## **2. Fonamentació teòrica**

Tal com he esmentat anteriorment, he pogut evidenciar durant el meu recorregut vital i professional una mancança d'espais exteriors ajustats a les necessitats educatives dels infants, és a dir que permetin a l'infant desenvolupar-se i aprendre. Per tal causa, he dividit la part teòrica en dos blocs; en aquest apartat faré èmfasi al sentit educatiu que té l'espai exterior a les escoles, és a dir, què són i com són els patis actualment, què és el que aprenen els infants a l'exterior, el joc i els tipus de joc i el rol de l'adult en els espais exteriors i el risc. En el segon blog aprofundiré en com ha de ser un bon espai exterior, faré èmfasi a la natura, el material de joc i finalment anomenaré les coses essencials en un espai exterior.

Per una banda, els autors com Ritscher amb el llibre el jardí dels secrets o Fröebel amb el llibre l'educació de l'home i el jardí d'infants, utilitzen la terminologia, jardí per referir-se als espais exteriors de les escoles, per altra banda, la paraula que més s'utilitza per referir-se a aquests espais a moltes escoles és pati, tot i que aquesta, moltes vegades és entesa com a espai exclusivament d'esbargiment i, per tant, l'utilitzaré només per referir-me als patis tradicionals. Així doncs, en aquesta investigació usaré el terme espais exteriors, ja que penso que són un espai més de l'escola amb el mateix valor que els espais interiors i, doncs, crec que aquest terme el defineix correctament.

### **2.1. El sentit educatiu dels espais exteriors**

#### **2.1.1. Què és i com són els espais exteriors actualment**

El pati escolar tradicionalment ha estat vist com un espai lúdic pensat exclusivament per a l'esbarjo sense atorgar-li cap mena de sentit educatiu, no obstant això, molts autors defensen la idea que els infants aprenen durant tota la jornada escolar inclús en el moment que estan en aquest espai. Per una banda, Marín et al., (2010) defineixen que el pati és un espai tant pel joc com per l'esbarjo i que alhora també és un lloc educatiu amb moltes més possibilitats que les que hi ha actualment, afegeixen també, que els patis són cada vegada pitjors, tant en espais, com en dissenys, com en equipaments poc naturals. En la mateixa línia, Martínez, (2020) exposa que el pati de l'escola és un espai on hi ha unes normes que s'han de complir, s'hi esdevenen certs rols entre els infants,



conceptes, s'hi representen diversos esquemes en relació amb la cultura com pot ser festes tradicionals... per aquest motiu l'autor esmenta que també forma part del currículum, ja que molts dels continguts curriculars, es treballen també en aquest espai. En la mateixa línia, Serra (2020), esmenta que els patis de les escoles estan fets de manera que dificulta les possibilitats d'experiència, de relació i reconeixement. L'autor afegeix:

Históricamente, los patios de colegio se han caracterizado por ser unos espacios sin desniveles, con una cache donde practicar deportes reglados, como el futbol y el baloncesto, con algún árbol, quizás algún banco y, con un poco de suerte, un arenal para los más pequeños; espacios donde el gasto en mantenimiento y el riesgo de sufrir un accidente se reducirán al máximo. (p.32).

Finalment, Marín et al., (2010), afirmant la idea que defensen els autors esmentats anteriorment, esmenta que:

Sembla que en la majoria de patis estudiats no s'han tingut en compte els aspectes que poden resultar estimuladors de la capacitat de jugar. Potser la manca de reconeixement del joc com a activitat educativa ha portat a una manca de dedicació de temps i esforços en els dissenys dels patis com a espais de joc i, per tant, de desenvolupament i educació. (p.22).

Per tant, tal com argumenten Serra (2020), Martínez (2020) i Marín et al., (2010), els espais exteriors de les escoles actualment són precaris tant en disseny com ús. Per tant, caldria redissenyar-los atorgant la mateixa importància que es pren a l'hora de fer-ho amb els interiors, sent espais pensats per tal que els infants hi aprenguin i es desenvolupin, no espais destinats només per evadir-se.

### **2.1.2. Què aprenen els infants als espais exteriors**

Tots els autors, estan d'acord amb el fet que és vital que els infants interactuïn, juguin i estiguin en contacte amb el medi natural que proporcionen els espais exteriors, d'aquesta manera, adquireixen una gran quantitat d'aprenentatges en l'àmbit emocional, social, cognitiu, sensorial, personal, etc. És per això, que es necessiten espais exteriors adequats i rics. Així doncs, en aquest apartat faré èmfasi als coneixements que obtenen els infants en aquest espai.

Per una banda, Ritscher (2003) exposa algunes de les coses que aprenen els infants en aquest espai, com ara que ells poden fer accions que tenen repercussions directes amb el medi, a concentrar-se, a posseir l'espai, és a dir, aportar-hi coses fetes per ells i elles, aprenen també a utilitzar el propi cos, a superar pors i frustracions, a comunicar-se i raonar, “aprenen a observar com es comporten els elements quan es mesclen; és la base de la química. Per exemple, barrejant aigua i terra s'obtenen farinetes. Aprenen a ser creatius i a afrontar les situacions amb originalitat. És una capacitat indispensable en un món que canvia.” (p.82). Per últim, també esmenta que aprenen a decidir i, per tant, augmenta l'autoconfiança, no obstant, també aprenen a compartir entre ells i a solucionar conflictes.

Per altra banda, Freire (2011) afirma que:

A través de la interacció quotidiana amb arbres, animals i plantes, els alumnes aprenen a relaxar-se, a utilitzar l'espai, a resoldre els temors, a relacionar-se i responsabilitzar-se de les conseqüències de les seves accions, desenvolupen una major connexió i comprensió de si mateixos, de les coses que els agraden, les que són importants, etc. I alhora construeixen un sentiment de pertinença i de seguretat en el món. (p.41).

Ritscher, (2003) exposa que al jardí, és una immersió d'aprenentatge natural mentre els infants fan vida en aquest espai, ja que amb els elements com el sol, l'aire, l'aigua, la pluja, plantes, bestioles els infants construeixen coneixement sobre la natura.

Coneixements d'aquesta mena conformen només un aspecte del valor educatiu de la vida al jardí. Potencialment, el jardí constitueix un taller d'intel·ligència. I no tan sols de la intel·ligència cognoscitiva, sinó també de la perceptiva, la sensorial, la corporal, la motriu, la creativa, la projectiva, l'emotiva, la social, l'ètica, etc. (p.32).

### 2.1.3. El joc i tipus de joc

Com hem pogut veure a l'apartat anterior, tots els coneixements esmentats que els infants adquireixen amb la interacció directa amb el medi natural ho fan mitjançant el joc. Així doncs, hi ha diversos autors que defensen els tipus de joc i els avantatges que aporta aquest. Serra (2020) afirma que el joc aporta milers de beneficis a les persones, en el desenvolupament cognitiu, comprensió i producció del llenguatge, promou la resolució de problemes, la creativitat, la iniciativa, la capacitat de concentració i el desenvolupament de les habilitats socials. A través d'aquest els nens aprenen a saber compartir i negociar, el lideratge i l'empatia, etc. És per això que el joc afavoreix a l'autoconfiança.

En la mateixa línia, Ritscher (2003) exposa “el com juguen els nens depèn de dos factors: de la seva càrrega subjectiva i del context objectiu en què juguen. El joc lliure és sempre un joc condicionat. No es desenvolupa en el buit, sinó en un context específic.” (p.33). Així doncs, com ens esmenta l'autora hi ha diversos tipus de joc que es duen a terme en un context específic, en aquest cas en els espais exteriors, majoritàriament els infants fan joc lliure, que com molt bé argumenta no sol ser del tot lliure, ja que sempre hi ha alguna cosa que el condiciona com poden ser altres infants, la presència de l'adult, la distribució dels materials, l'espai... No obstant això, a part del joc lliure en l'espai exterior es desencadenen altres tipologies de jocs, és per això que Fröbel (1989) va redactar una sèrie de jocs que es desenvolupen, tal com ho anomena ell, en els jardins d'infància:

- Jocs físics i d'articulació: jocs de moviments simplement personals i units a un objecte.
- Jocs sensorials: jocs de colors, de formes, de tocar, de sentir.
- Jocs per a l'atenció i la memòria: jocs d'imitació, d'oficis, de repetició, d'explicació, de viatge.
- Jocs per a l'enteniment per al pensament per al judici: jocs de parlar, de comparar, d'amagar, d'encabir, d'endevinar.
- Jocs per a la formació interior: jocs de fantasia, de creació, a partir de materials, colors, to, moviment, paraula, jocs narratius.
- Jocs per a la formació del sentiment i per a desvetllar la sensatesa: jocs de flors, jocs de símbols, jocs de la vida, jocs narratius, jocs de costums.

- Jocs per a desvetllar el sentit comú, el sentit de l'ordre i el sentit de la justícia i que porten també, segons la seva finalitat al coneixement i al domini de la natura.
- Jocs, per tant, de l'observació i l'atenció de la natura, de les plantes, jardins, animals, jocs de la natura: jocs de flors, d'animals, de comparació, d'estrelles. Jocs amb elements de la natura: d'aire, d'aigua, de foc, de terra (sorra, fang, pedres). (p.141).

Consegüentment, per veure què és el que estan aprenent els infants és de vital importància conèixer els diferents tipus de joc, però per això és important que els adults observin aquestes accions. Per tant, en el següent apartat, faré èmfasi al rol de l'adult en aquest espai.

#### **2.1.4. El rol de l'adult a l'espai exterior**

A l'espai exterior els infants adquireixen diferents coneixements i aprenentatges a través del joc, tot i això, és important que hi hagi una preparació prèvia de l'espai, materials i hi hagi una observació i acompanyament per part de l'adult.

Freire (2011) esmenta que “la nostra tasca com a adults és molt més un art de cuidar i acompanyar, de ser un recurs al servei de l'activitat infantil, ajudant-los si ho necessiten, que de dirigir o seduir.” (p.53). També exposa que en diferents contextos com pot ser l'escola, a casa, a llocs d'esbarjo... les vides dels infants estan cada vegada més controlades pels adults i amb pocs espais on els infants puguin trobar-se amb els seus iguals.

Tal com exposen els autors, els adults tendim a protegir excessivament als infants pensant que els hi fem un bé i al contrari, els privem que explorin, toquin, experimentin, assagin, s'equivoquin, etc. Com a adults hem de creure en les seves possibilitats i acompanyar-los, tal com exposa Freire (2011) “la por adulta impedeix que els nens adquireixin habilitats vitals per a la seva protecció i supervivència.” (p.64). L'autor també afegeix que “ensenyar confiança és més difícil que ensenyar por; focalitzar-se en perills que els amenacen és més senzill que mostrar-los també les oportunitats que poden aparèixer o els llocs on pot trobar ajuda.” (p.67).

Com a adults, doncs, és fonamental observar els infants oferint eines per tal que puguin explorar per ells mateixos sense sobre protegir.

A tall de resum, com han esmentat els diferents autors la presència de l'adult és imprescindible en els espais exteriors, l'acompanyament, l'observació i intervenir quan és necessari és molt important, no obstant això, l'adult mai ha de sobre protegir ni privar-los d'explorar, sinó que ha d'oferir eines i recursos per tal que els infants es posin a prova i facin les coses per ells mateixos.

### **2.1.5. Risc i normativa**

Tal com he exposat a l'apartat anterior, perquè un infant aprengui ha de provar i s'ha de poder equivocar, per tant, és imprescindible que en un espai exterior hi hagi reptes on l'infant pugui posar-se a prova, provar amb el seu cos i equivocar-se. Freire (2011) creu que “una de les raons principals que se solen esmentar per explicar la radical disminució de les activitats a l'aire lliure, a la ciutat i al camp, és el problema de la seguretat: trànsit perillós, riscos de caigudes i accidents, inseguretat ciutadana, por dels estranys, etc.” (p.23). La falta de seguretat, com esmenta l'autor és una de les coses que fa que com adults, ens faci por deixar a l'infant a l'aire lliure amb total llibertat, arriscant-se i equivocant-se.

Permetre'ls créixer en autonomia i en la confiança en les pròpies capacitats [...]. A l'hora d'avaluar amb ells els riscos i les amenaces d'una situació, hauríem d'identificar també les oportunitats de joc i gaudi que ofereix [...]. Després, podem permetre que experimentin a poc a poc els perills, primer els més fàcils, quedant-nos a prop d'ells, confiant, deixant que els explorin i, si és possible, els afrontin tots sols; aquesta és l'única manera d'aconseguir que incrementin les seves capacitats i competències, a més de la seva autoestima. (Freire, 2011, pp. 72-73).

La normativa UNE-EN 1176-1, té per objectiu evitar possibles accidents i promoure la seguretat amb els infants (vegeu Annex, 11), on exposa detalladament tot el que s'ha de tenir en compte com ara tots els materials, disseny, caigudes, proteccions, accessos, paviments, etc. a la seva introducció exposen:

Assumir riscos és una característica essencial del joc en tots els entorns en els que els infants passen un temps jugant. El joc pretén oferir als infants la possibilitat de trobar uns riscos acceptables com a part d'un entorn d'aprenentatge estimulants, desafiant i controlat. El joc s'hauria de dirigir a la gestió de l'equilibri entre la necessitat d'oferir uns riscos i la necessitat de mantenir els infants lluny de danys seriosos. (p.3)

Així doncs, a l'hora de dissenyar un espai exterior és important tenir en compte el que diu la normativa per tenir un espai segur on els infants puguin desplaçar-se i jugar lliurement sense fer-se mal.

## **2.2. Com ha de ser un bon espai exterior**

Alguns autors esmenten una sèrie de coses que s'han de tenir en compte en un espai exterior i que és important tenir-ho en compte a l'hora de dissenyar-ne un. Segons Serra (2020), en un espai exterior per a infants hi ha d'haver diferents elements naturals com ara aigua, herba, flors i plantes, sorra, troncs, caixes... material que permeti a l'infant desenvolupar la creativitat i a la comunicació.

El diseño debería ser atractivo y estimular la imaginación y la creatividad; tendría que disponer de diferentes niveles, materiales y texturas naturales; permitir sentarse, descansar, andar, correr, trepar y esconderse; dar respuesta a los diferentes intereses de los distintos usuarios creando diferentes áreas; favorecer a la accesibilidad y proporcionar riesgos y desafíos que eviten los peligros. (Serra, 2020, p.32).

Goldschmied & Jackson (2000) desenvolupen alguns ítems que són importants a l'hora de crear un espai exterior en una escola com ara, crear jocs que siguin estimulants i amb oportunitats d'aprenentatge, proporcionar zones on els nens i nenes puguin estar tranquils, oferir espais on puguin anar a fer un joc més sensorial com jugar amb ombres, amb la llum, el color, la forma... i comptar amb objectes de la natura com fulles, etc. També esmenten que és rellevant tenir en compte que sigui una zona amb sol, diferents nivells de terra amb pujades, baixades, on puguin fer reptes motors, on hi hagi aigua, terra, plantes i herba. "The playspace should contain a diversity of physical, social, and intellectual play elements as well as opportunities to engage with the natural environment." (Little & Eager, 2010, p.498).

Ritscher, (2003), exposa alguns elements inerts que ha de tenir un jardí com ara l'accessibilitat. "Cal que el jardí sigui accessible des de diferents punts: tant des de l'entrada principal com, si és possible, directament des de l'espai de cada grup d'infants." L'autora també esmenta que "a la sala de canvi i al vàter, s'hi ha de poder accedir des del jardí directament, especialment pensant en els nens que han deixat no fa gaire els bolquers". (p.50). Ritscher (2003), també anomena algunes coses a tenir en compte com ara la tanca, és important que el jardí tingui un tancament per a delimitar l'espai i així evitar que els infants s'allunyin o que entrin persones o animals externs i ha de ser feta d'algun material que deixi passar sensacions de l'exterior com ara olors, sorolls... Segons l'autora, és essencial que hi hagi separacions per a fer divisions de l'espai o tàpies que també fan funció de reptes motors. També esmenta que calen zones pavimentades, galeries per tal d'emmagatzemar, per menjar, com a taller... i caminets per a facilitar desplaçaments pel jardí. Finalment, també defensa la importància que hi hagi desnivells naturals al jardí. "Els infants a mesura que creixin, aniran cercant desnivells cada cop més grans fins a arribar a enfilarse als arbres". (p.55).

En conclusió, en un espai exterior ha de ser un lloc correctament delimitat ple de racons i amagatalls on els infants puguin explorar i posar en pràctica el seu propi cos i desenvolupar el pensament i la imaginació. Així doncs, a continuació faré èmfasi a la importància de la natura en aquests espais, l'hort i els animals.

### **2.3.1. Natura**

Diversos autors defensen la idea que la natura aporta molts beneficis als infants pel seu desenvolupament, però sobretot pel seu benestar físic i mental, Freire (2011) exposa que "molts nens passen tantes hores entre parets que no són conscients dels canvis de clima i les estacions. La primavera, la tardor, l'estiu i l'hivern són per ells una imatge abstracta, exclusivament visual, sobre una fitxa escolar." (p.29). Els infants han de passar més hores a l'aire lliure i estar en contacte amb la natura i malauradament, sol ser al revés, els infants passen molt més temps a les aules aïllats de l'exterior. Freire, (2020) exposa que estar en contacte amb la natura és beneficiós per la salut, pel mateix benestar i pel desenvolupament de les persones. L'autor també esmenta:

La naturaleza empieza a ser conocida como uno de los vínculos decisivos en las primeras décadas de la vida (también a lo largo de ella). Resulta esencial para la salud, el bienestar, la resiliencia y el pleno desarrollo de las personas y las comunidades, al igual que los lazos familiares y sociales, y esa transmisión cultural, a la que tanto tiempo y esfuerzos dedicamos. (p.10).

Freire (2011) afirma que “l’afecte calmant i restaurador de l’atenció, la natura pot ser una poderosa forma de teràpia per al TDAH.” (p.40). També afegeix que sortir regularment a l’exterior com pot ser jardins, camps, horts, zones verdes... redueixen el dèficit d’atenció i millora els resultats acadèmics, a més, en els espais verds, els infants hi fan un joc més creatiu, d’aventura i exploració que en espais tancats on hi ha material estructurat i on els infants un cop ja han explorat el material, es cansen fàcilment. En la mateixa línia, Sargatal, J. (2020) afirma “Se trata de reverdecer los patios, y con ello, atraer fauna. Además del disfrute estético y emocional, cabe utilizarla también como materia pedagógica de diferentes disciplinas.” (p.76).

El dèficit de natura descriu els costos humans de la nostra alienació del món natural, entre els quals figuren la devaluació dels sentits, les dificultats d’atenció i els índexs elevats de malaltia física i emocional. Un trastorn que pot detectar-se en l’àmbit de l’individu, les famílies i les comunitats. (Freire, 2011, p.27).

En la mateixa línia, Ritshcher (2003), exposa, per una banda, que és important en un jardí que hi hagi parterres i jardineres, plantes enfiladisses, tanques vegetals, arbres, arbres caducifolis, arbres de fulla perenne, prat, plantes aromàtiques i hortet. I s’ha de tenir en compte en quin mes de l’any estem i el clima de cada lloc. Per altra banda, esmenta que hi ha plantes que cal evitar com ara plantes tòxiques, plantes amb espines i plantes subjectes a malures, com les que s’han de cuidar excessivament o bé que necessiten tractaments específics. Tapia & Salvado (2020) exposen “para conseguir una buena adaptación de la vegetación, debemos tener en cuenta las variables climáticas (temperatura y precipitaciones) como la calidad e identidad del suelo, así como la tipografía de cada uno de los emplazamientos.” (p.59).

Així que estar en contacte amb la natura és essencial per la nostra salut i el nostre benestar físic i psíquic i, per tant, és important apropar els infants en aquests entorns on a més poden desenvolupar



un joc molt més ric i imaginatiu, en contra, no estar en contacte amb el medi sovint sí que podria tenir com esmenta l'autor greus conseqüències.

### **2.3.2. Hort**

Pel que fa a l'hort escolar, alguns autors defensen la idea que és interessant tenir-lo als espais exteriors de les escoles per estar en contacte directe amb els aliments i plantes, veure com creixen i sobretot per fer partícips els infants d'aquest procés, així doncs, Freire (2011), menciona els beneficis de l'hort escolar, esmenta que els infants són partícips en la seva cura i creació i poden treballar diverses àrees com ara geometria, geografia, ciències naturals, matemàtiques, etc.

Els horts escolars milloren la intel·ligència dels nens i, en particular, les seves competències lingüístiques, científiques i matemàtiques. A més, els fan desenvolupar les habilitats físiques i socials, la conducta i el benestar emocional i el sentit de la responsabilitat. També ajuden a comprendre millor la procedència dels aliments i el cicle de les estacions i fins i tot contribueixen a millorar la seva alimentació. (Freire, 2011, p.88).

Reforçant la mateixa idea, Goldschmied & Jackson (2000), exposen que els nens i les nenes poden col·laborar a la plantació dels aliments a l'hort i del jardí amb l'ajuda de l'adult. Fins i tot es poden crear petites parcel·les individuals per a cada infant. També afegeixen: “se puede ayudar al grupo de niños a que siembren diversos tipos de semillas de flores y de verduras, a que rieguen sus pequeñas parcelas y a que observen los resultados.” (p.161).

### **2.3.3. Animals**

El concepte d'estar en contacte amb animals i insectes a l'espai exterior és comú amb Freire (2011) i Goldschmied & Jackson (2000). Per una banda, Freire (2011), exposa que amb els infants hauríem d'afavorir la seva relació amb els animals per tal d'empatitzar, ja que es poden identificar amb cadascun d'ells. En la mateixa línia, Goldschmied & Jackson (2000) exposen que estar en contacte amb insectes també afavoreix a poder educar els infants en el respecte i la cura d'aquests i pot servir com a fil per mantenir una conversa i afavoreix per tant, a ampliar vocabulari.

### 2.3.4. Material de joc

És molt important tenir uns espais exteriors rics amb elements de la natura, tot i això, els materials que utilitzem i oferim als infants prenen també un paper molt important en com desenvolupa el joc l'infant. El material de moltes escoles és majoritàriament de plàstic o d'altres materials semblants resulten a part de poc sostenibles, econòmicament són més aviat cars i poc saludables, ja que contenen toxines. A més d'això, solen ser materials estructurats, cosa que fa que el joc sigui dirigit i poc creatiu. Quan els infants se'ls dona l'oportunitat, solen escollir materials i llocs naturals. (Freire, 2011).

En la mateixa línia, Fröbel (1989) menciona que el material de joc ha de ser material natural com ara fusta, pedres, sorra, terra, aigua i aire. Reforçant aquesta idea, Serra (2020) afirma que els materials naturals ofereixen als infants reptes que es modifiquen i transformen fent que l'espai sigui versàtil i d'aquesta manera incrementi també el respecte per la natura. "Els objectes de la natura, en canvi, són tots diferents i posseeixen una complexitat sensorial més gran que els de plàstic. Visualment suaus, amb tons més apagats i variacions d'intensitat més graduals, aporten calma i tranquil·litat." (Freire, 2011, p.54).

Los materiales naturales con acabados naturales -madera, cortezas de árbol, piedra y metal- resultan graciosos y conservan un buen aspecto durante más tiempo que los materiales de plástico de colores chillones que se ven en algunos parques infantiles y que en seguida empiezan a adquirir un aspecto mugriento. (Goldschmied & Jackson, 2000, p.163).

Fröbel (1989), també defensa la idea que els materials naturals són els més adients, exposa que "El material de joc són les matèries de la natura en el seu estat, més o menys natural: fusta, pedres, sorra, terra (fang) i fins i tot aigua i aire." (p.142). També afegeix:

En el procés del desenvolupament, la joguina del nen al jardí d'infància s'ha d'assemblar al material de la natura, a què ens sembla el primer element natural: la terra, l'aigua, l'aire i fins i tot el foc, element que pren totes les formes i desenvolupa a partir de si mateix tota la diversitat que li exigeix la condició fonamental de la vida. (p. 143).

En la mateixa línia, Ritscher (2003), exposa “la natura ofereix una gran varietat de materials per jugar: pedretes, branquillons, herba, fulles, baies, floretes, etc.” (p.83). Per tant, dona valor a la varietat dels elements que són fàcils d’explorar, en aquest sentit, Serra (2020) esmenta que “quan els nens disposen de material manipulable, realitzen jocs més creatius, cooperen i aconsegueixen resoldre problemes entre ells mateixos.” (p.31). També afegeix que “els elements naturals es modifiquen i es transformen amb el temps, fent que l’espai no sigui monòton i avorrit pels infants i que creixi el seu respecte per la natura.” (p.33).

Seguint amb la mateixa idea, Freire (2011) fa referència que els elements de la natura com són la terra, l’aigua, el foc i l’aire afecten la vida dels nens i, per tant, és important estar-ne en contacte i no obviar-ne cap.

Pel que fa a les eines que s’utilitzen per a la cura de l’espai exterior, Goldschmied & Jackson (2000) exposen que s’ha de guardar en caixes de mida adequada a un lloc que tots els nens i nenes sàpiguen i coneguin i en un lloc que estigui cobert. “Las necesidades básicas son un rastrillo y una escoba de tamaño normal, y rastrillos pequeños de mango corto, escobas pequeñas (de verdad, no de juguete), carretillas, regaderas, palas y horcas pequeñas.” (p.160). Els autors també afegeixen que els nens i nenes poden col·laborar en el manteniment del jardí per educar i conversar sobre aquest.

Així doncs, per una banda, és crucial crear els espais exteriors de les escoles rics amb natura, ja que tal com han esmentat anteriorment diversos autors, aporta grans beneficis pel benestar integral de l’infant. Per altra banda, cal utilitzar materials naturals i/o eines de qualitat per tal que hi hagi un joc menys estructurat i, per tant, que sigui més creatiu, per últim també és important emmagatzemar-los en llocs adients.

En conclusió, és fonamental en un espai exterior tenir varietat de natura i estar en constant contacte amb els elements que ens proporciona la naturalesa així com poder crear i mantenir horts o estar amb contacte amb insectes. També és bàsic poder tenir diferents reptes motors que permetin als infants aprendre. Així doncs, un entorn com un bosc seria un espai exterior ideal pels infants.

### **3. Apartat metodològic**

Aquest TFG sobre els espais exteriors a l'etapa d'educació infantil es basa en la pregunta de recerca que s'haurà de respondre gràcies a tots els procediments i tècniques que requereix una investigació.

Per tant, en aquest apartat exposaré el mètode i les tècniques que faré servir per analitzar els espais exteriors. La pregunta d'investigació segons Stake (2010) ha de dirigir l'atenció i pensament del lector sense que sigui en excés, així doncs la meua pregunta d'investigació és: “Quines potencialitats pedagògiques té l'espai exterior del segon cicle d'educació infantil?”.

Aquesta pregunta guiarà tota la investigació juntament amb els objectius que com he esmentat a la introducció del treball són:

1. Conèixer i aprofundir sobre l'ús que es fa actualment dels espais exteriors al segon cicle d'educació infantil.
2. Observar com són els espais exteriors de centres educatius 3-6.
3. Definir com hauria de ser un espai exterior perquè sigui educativament ric.
4. Elaborar un decàleg sobre els criteris imprescindibles d'un bon espai exterior.

#### **3.1. Paradigma**

En relació amb la pregunta d'investigació he concretat que el paradigma a seguir durant la recerca serà l'interpretatiu, que tal com exposa Stake (2010), “la interpretación es fundamental de cualquier investigación.” (p.21).

Desde este enfoque, la realidad educativa es una construcción social que deriva de las interpretaciones subjetivas (universo simbólico) y los significados que los participantes le otorgan, siendo relevante el desarrollo de teorías sobre los fenómenos educativos a partir de las interpretaciones de los actores, no pretendiendo encontrar regularidades sobre la naturaleza de estos fenómenos, ni hacer generalizaciones o inferencias. La finalidad de cualquier investigación que asuma este paradigma es comprender y describir. (Sánchez, 2013, p.6)

Així doncs, el paradigma interpretatiu, forma part de la perspectiva qualitativa, que tal com exposa Forni (1993) “los datos cualitativos pueden provenir de diversas fuentes, entre las que encontramos las entrevistas en profundidad, las historias de vida, la observación participante y toda ellas pueden tomar la forma de textos orales o escritos.” (p. 24). Stake (2010) exposa, “en el estudio cualitativo de casos pretendemos lograr una mayor comprensión de el caso.” (p.26).

Això ajudarà a conèixer en profunditat unes realitats concretes a través de diferents tècniques de recollida de dades que explicaré en un altre apartat per tal de poder estudiar i aprofundir en com són els espais exteriors en diverses escoles actualment.

### **3.2. Mètode d'investigació**

Pel que fa al mètode d'investigació, he decidit realitzar un estudi de cas, ja que en el meu treball és fonamental poder observar realitats concretes i aquest penso que és el mètode que més s'hi adapta, tal com he esmentat en el punt anterior, l'estudi de cas és un mètode que forma part de la perspectiva qualitativa i s'estudien dins el mateix context que es desenvolupen.

Per una banda, Segons Yin (2014), defineix l'estudi de cas com a “Study that investigates a contemporary phenomenon in depth and in its real-world context” (p.237). També afegeix “the case study is used in many situations, to contribute to our knowledge of individual, group, organizational, social, political, and related phenomena.” (p.4). En la mateixa línia, Stake (2010), descriu “de un estudio de casos se espera que abarque la complejidad de un caso particular (...) estudiamos un caso cuando tiene un interés muy especial en si mismo.” (p.11).

Per altra banda, Rodríguez, et al., (1996) exposa deu punts sobre l'estudi de cas:

- 1) Es holístico. Se mira con una visión amplia, y se comienza una búsqueda por comprender lo complejo.
- 2) Se centra en las relaciones dentro de un sistema y cultura.
- 3) Hace referencia a lo personal, cara a cara e inmediato.
- 4) El diseño cualitativo se interesa por la comprensión de un escenario social concreto, no necesariamente en hacer predicciones sobre el mismo.

- 5) Exige que el investigador permanezca en el lugar de estudio durante un largo tiempo.
- 6) Exige tanto tiempo para el análisis como para la estancia en el campo.
- 7) Supone que el investigador desarrolle un modo de lo que ocurre en el escenario social.
- 8) Requiere que el investigador se constituya en el instrumento de investigación. El investigador debe tener la habilidad suficiente para observar y agudizar su capacidad de observación y entrevista cara a cara.
- 9) Incorpora el consentimiento informado y la responsabilidad ética.
- 10) Describe las posibles desviaciones propias del investigador y sus preferencias ideológicas. (p.7)

Així doncs, l'estudi de cas està basat en un context real, cosa que permet poder extreure informació veraç que permetrà aprofundir i conèixer molt més una realitat.

### **3.3. Instruments de recollida de dades**

L'estudi de cas, com he esmentat anteriorment, és el mètode que possibilitarà poder investigar una realitat concreta. Un cop tenint ja el mètode concretat, es poden definir els instruments que s'utilitzaran per a la recollida de dades que en aquesta investigació.

Així doncs, els instruments que empraré i que a continuació explicaré són l'observació, que es farà a partir d'una graella, el diari de camp, per tal de recollir vivències durant l'observació i l'entrevista per extreure i fer una anàlisi més profunda. Amb aquests instruments es podrà recollir informació per posteriorment fer l'anàlisi, la discussió dels resultats i finalment les conclusions per tal de poder respondre la pregunta de recerca.

Cal afegir, que s'ha creat una taula per tal d'anotar les nomenclatures de les observacions, diari de camp i entrevistes realitzades, ja que així serà més fàcil d'anomenar les diferents tècniques utilitzades.

E1	Entrevista Carme Cols
E2	Entrevistes individuals a quatre infants
O1	Observació infants bosc
DC1	Diari de camp infants bosc
O2	Observació infants al Pujoló
DC2	Diari de camp infants al Pujoló
O3	Observació espai exterior escola
DC3	Diari de camp espai exterior escola

**Taula 1.** Nomenclatura. Font: elaboració pròpia (2023)

### 3.3.1 Observació

L'observació és una tècnica molt utilitzada com a mètode d'investigació, Stake (2010) exposa “Las observaciones conducen al investigador hacia una mayor comprensión del caso (...) necesitamos observaciones que sean pertinentes para nuestro caso.” (p.60). Així doncs, mitjançant aquesta tècnica podré captar informació sobre els espais exteriors de les escoles per tal de recollir dades reals d'una realitat i, per tant, l'anàlisi de dades podrà ser molt més profund. És per aquest motiu que realitzaré dues observacions on els infants estan a la seva estona d'esbarjo al bosc.

Per tal de dur a terme aquestes observacions, vaig crear una pauta d'observació (vegeu taula 1: fitxa d'observació) per anotar els aspectes a analitzar.

<b>PAUTA D'OBSERVACIÓ</b>					
<b>Centre:</b>		<b>Nivells:</b>		<b>Data:</b>	
Com ocupen els infants l'espai?	<i>Es desplacen?</i>	<i>Hi ha zones on no hi van?</i>	<i>Estan al centre o a la perifèria?</i>	<i>Es desplacen en vertical o en horitzontal?</i>	

Quin material utilitzen? Quin ús en fan?	<i>Quin mobiliari hi ha?</i>	<i>Utilitzen objectes petits?</i>	<i>Utilitzen joguines?</i>	<i>Utilitzen elements naturals o de plàstic?</i>	<i>Utilitzen eines?</i>
Posen a prova les seves habilitats motrius gruixudes i fines?					
Quina relació hi ha entre ells i elles en aquest espai?					
Quin tipus de jocs desenvolupen o predominen?					
Com és l'espai?	<i>Ofereix oportunitats de moviment?</i>	<i>Ofereix oportunitats de relació?</i>	<i>Fomenta el risc?</i>	<i>Té racons? Té hort?</i>	<i>Té vegetació i diferents tipus i desnivells de terreny?</i>
Quin és el paper del mestre o la mestra?	<i>Intervé?</i>	<i>Quines intervencions fa?</i>			

**Taula 2.** Fitxa d'observació. Font: elaboració pròpia (2023).

En aquesta graella podré enregistrar tots els aspectes rellevants sobre la realitat a observar i gràcies als ítems i les preguntes, m'ajudarà a fixar-me amb tot el que és important per a la recerca.



### **3.3.2. Entrevista**

L'entrevista, tal com exposa Stake (2010), s'utilitza per extreure la informació del que no podem observar nosaltres mateixos, és a dir, el que les altres persones han pogut observar o viure. En la mateixa línia, Orellana & Sánchez (2006) exposen, "Particularmente, la entrevista en todo su sentido es la técnica base de las técnicas de conversación y narración." (p.216). Així doncs, mitjançant les preguntes i una conversa amb l'entrevistat es podrà extreure informació per posteriorment analitzar.

Així que jo realitzaré una entrevista a Carme Cols, una mestra i professional del disseny d'espais exteriors, per tal d'aprofundir sobre què té en compte a l'hora de dissenyar-los i quines característiques ha de tenir un bon espai exterior per a esdevenir educativament ric. La segona entrevista la faré a quatre infants individualment per tal que m'expliquin el seu punt de vista sobre l'espai exterior que tenen a l'escola i què és allò que els hi agradaria tenir, d'aquesta manera podré fer visible la veu dels infants i obtenir més informació sobre la seva percepció i relació amb aquest espai.

### **3.3.3. Diari de camp**

Per últim, realitzaré un diari de camp en les dues observacions on aniré recollint sensacions, percepcions, frases dels nens i nenes, observacions..., ja que, tal com exposa Martínez (2007), "el diario de campo permite enriquecer la relación teoría-práctica" (p.77).

El diario refleja elementos conceptuales, cognitivos, emocionales, relacionales, éticos...de orden personal, institucional y sociohistórico, desde la persona que la escribe, y esta se sitúa en su relato junto a los acontecimientos y las personas que configuran la historia que cuenta, de ahí que a la vez, trasciende más allá de su experiencia personal, ya que recoge una experiencia colectiva, situando a los lectores –y también al propio redactor/a- en un contexto amplio para comprender las decisiones que se toman, los motivos y mecanismos que mueven a actuar, las expectativas, etc. (Albertín, 2007, p.15).

Així doncs, el diari de camp és una bona eina per acompanyar la graella d'observació i poder anotar tot el que s'ha observat de manera més profunda per a poder descriure i analitzar-ho i tal com diu l'autor, poder relacionar la teoria amb la pràctica.

### **3.4. Procés de categorització**

Gràcies a les tècniques utilitzades per aquesta investigació, s'ha pogut elaborar una anàlisi profunda sobre els punts més determinants de la recerca. Seguidament, amb aquesta anàlisi s'ha pogut fer la discussió, on aquestes dades adquirides, han pogut dialogar amb el marc teòric. Així doncs, en aquest apartat, s'exposarà tota la informació recollida a través de les observacions realitzades a un espai exterior d'una escola, de dues sessions al bosc i de les entrevistes executades, per una banda, als quatre infants entrevistats i, per altra banda, a Carme Cols i Pitu. Per tal d'organitzar tota aquesta informació, de les sis categories d'anàlisi obtinguda tenint en compte la pregunta de recerca plantejada, se n'han creat sis títols narratius.

- a) L'Ergonomia dels espais exteriors perquè esdevinguin educativament rics.
- b) El material com a eina que afavoreix a l'aprenentatge.
- c) El rol del mestre com a vertebrador dels aprenentatges.
- d) El joc com a relació i aprenentatge.
- e) L'entorn natural com a espai educatiu.
- f) El risc i els reptes per afavorir a la seguretat dels infants.

Una vegada tenint les categories clares, vaig poder anar redactant cada apartat tot posant en comú les diferents dades adquirides prèviament a les observacions i entrevistes realitzades. Seguidament, un cop fet aquesta anàlisi, s'hi ha afegit la discussió fent que aquesta informació dialogués amb els aspectes rellevants del marc teòric.

### **3.5. Cronograma**

Per tal de planificar el Treball de Final de Grau, vaig fer aquest cronograma per organitzar-me i tenir clara la temporalització de cada apartat de la investigació, així doncs el resultat va ser el següent:

	novembre	desembre / Nadal	gener	febrer / març	1ª Setmana d'abril	Finals d'abril	maig	juny
Recerca de la bibliografia pel marc teòric del TFG								
Entrega primera versió del marc teòric al tutor de TFG								
Creació dels instruments d'anàlisi								
Fer la part pràctica a les escoles								
Transcripció de les entrevistes i altres instruments								
Ajuntar tota la informació recollida a través dels instruments								
Portar a terme l'anàlisi i discussió de dades								
Finalitzar TFG, realitzar resultats i conclusions.								
Entrega part escrita TFG								
Defensa Oral del TFG								

**Taula 3.** Graella d'organització. Font: elaboració pròpia (2022)

### 3.5.1. Aspectes ètics

Per tal de fer les observacions als espais exteriors dels diferents centres i les entrevistes presentaré la documentació necessària per a informar sobre la recerca, demanar permís de l'entrada al centre i el consentiment per a documentar les observacions amb fotografies. També per demanar a les famílies dels infants el seu consentiment. Cal dir que tots van acceptar (vegeu Annex, 10). De totes maneres, la informació recollida i analitzada se'n farà un ús exclusivament acadèmic i no serà utilitzat en cap altre àmbit.

Per tal de garantir la confidencialitat s'ha suprimit el nom dels infants entrevistats i el nom de les escoles on s'han fet les observacions és per això, que els documents que han firmat tant les empreses, com els familiars dels infants i les persones entrevistades (vegeu Annex, 10) amb un codi QR on per veure-ho, cal demanar permís, així doncs d'aquesta manera es respecti la protecció

de dades tal com s'exposa a la llei orgànica 3/2018 de 5 de desembre de protecció de dades personals i garantia de drets digitals.

## **4. Recerca**

### **4.1. Context d'investigació**

Per tal de recollir informació per a la investigació en contextos reals s'ha fet, com he esmentat anteriorment a l'apartat de metodologia, mitjançant l'observació i l'entrevista.

En primer lloc, pel que fa a les observacions, s'han realitzat en dues escoles diferents per tal de poder veure diferents contextos i diferents realitats i així poder fer una anàlisi profunda. No esmentaré els noms de les escoles, ja que per privacitat com he comentat als aspectes ètics, es preservarà aquesta informació, però sí que esmentaré els contextos. Per una banda, s'han realitzat dues observacions en dos contextos diferents d'infants jugant a la natura, en un d'ells s'ha pogut percebre més joc lliure i en l'altre joc dirigit. Per altra banda, s'ha observat un grup d'infants d'una escola en l'espai exterior d'aquesta duent a terme també joc lliure. Així doncs, en aquests tres contextos s'ha recollit informació en les graelles d'observació i en els diaris de camp sobre aspectes interessants per a la investigació.

En segon lloc, s'ha fet una entrevista a Carme Cols acompanyada del seu marit Josep Fernández "Pitu", dos mestres especialitzats en els espais exteriors on he pogut fer preguntes concretes per adquirir informació sobre el seu punt de vista en diferents aspectes relacionats amb els infants en aquest espai.

Finalment, s'ha fet una petita entrevista a quatre infants d'una escola d'entre quatre i cinc anys per així poder veure el seu punt de vista referent als patis.

### **4.2. Anàlisi, discussió i resultats**

En aquest apartat s'ha analitzat totes les evidències obtingudes anteriorment a les entrevistes i observacions i seguidament s'ha fet la discussió fent dialogar la informació amb la teoria del marc

teòric. Cal esmentar que per fer l'anàlisi primer s'han extret sis categories d'anàlisi. Seguidament, després de rellegir-ho diverses vegades he creat una graella (vegeu Annex, 12) on he redactat tota la informació important, així doncs, d'aquesta manera he tingut tota la informació en un mateix lloc recollida, cosa que m'ha facilitat poder fer l'anàlisi i posteriorment la discussió.

#### **a) L'Ergonomia dels espais exteriors perquè esdevinguin educativament rics.**

La distribució de l'espai exterior determinarà els aprenentatges que s'hi puguin fer, en aquest sentit, això es pot veure en el comentari "quan trobes molts racons i jardins i veus dona un espai d'ordre, un espai que et diu què pots fer i el que no pots fer" també esmenta que "l'espai exterior és una font de riquesa, un organitzar-se, un trobar-se bé." (E1,2023).

Pel que fa al marc teòric, també hi ha autors que defineixen l'espai exterior. Per una banda, Marín et al., (2010) defineixen que el pati és un espai tant pel joc com per l'esbarjo i que alhora també és un lloc educatiu amb moltes més possibilitats que les que hi ha actualment.

L'espai exterior és un espai més de l'escola tan valuós com els espais interiors, això es pot veure reflectit a l'E1, "un espai que té continuïtat entre el dins i el fora, un espai que està reflectit en el projecte educatiu". Així tal com s'ha pogut veure a l'escola observada, l'espai exterior d'aquesta és un espai més de l'escola com pot ser l'espai interior i està organitzat i pensat de manera que els infants puguin accedir-hi durant els ambients com un espai més, és a dir, no hi ha "estona de pati" sinó que l'espai exterior és un espai més de l'escola on quan fan ambients, poden accedir-hi com un altre espai. (DC3,2023). "L'espai interior i exterior ha de tenir una continuïtat, com té una continuïtat amb el passadís." (E1,2023).

Així doncs, Ritscher al llibre del jardí dels secrets, exposa la importància de tenir en compte l'accessibilitat als espais exteriors i això pot tenir un cert paral·lelisme amb Cols. Ritscher (2003) exposa "cal que el jardí sigui accessible des de diferents punts: tant des de l'entrada principal com, si és possible, directament des de l'espai de cada grup d'infants." L'autora també esmenta que "a la sala de canvi i al vàter, s'hi ha de poder accedir des del jardí directament, especialment pensant en els nens que han deixat no fa gaire els bolquers." (p.50). Per acabar, també defensa la

importància que hi hagi desnivells naturals al jardí. “Els infants a mesura que creixin, aniran cercant desnivells cada cop més grans fins a arribar a enfilarse als arbres”. (Ritscher,2003, p.55).

A l’entrevista, Carme Cols i Pitu també esmenten la importància que l’espai exterior tingui unes delimitacions “l’espai té unes delimitacions, té uns llocs que donen, orienten per organitzar-se.” (E1,2023). També destaquen la importància d’utilitzar diferents paviments per a separar els espais “diferenciar els espais que podem anar amb bicicleta, que podem, de molt moviment, de molt soroll que no sigui davant de la porta” (E1,2023). Així com s’ha pogut analitzar durant l’observació, l’espai és majoritàriament de sorra i hi ha un passadís de paviment per tal que els infants puguin fer alguna activitat més motriu, com per exemple córrer (O3,2023).

Ritscher (2003), també fa esment a les delimitacions, afirma que és important que el jardí tingui un tancament per a delimitar l’espai i així evitar que els infants s’allunyin o que entrin persones o animals externs i ha de ser feta d’algun material que deixi passar sensacions de l’exterior com ara olors, sorolls... Segons l’autora, és essencial que hi hagi separacions per a fer divisions de l’espai o tàpies que també fan funció de reptes motors. També esmenta que calen zones pavimentades, galeries per tal d’emmagatzemar, per menjar, com a taller... i caminets per a facilitar desplaçaments pel jardí.

Pel que fa als sorrals, les persones entrevistades en destaquen la importància d’aquests en diverses ocasions, per una banda, esmenten que aquest no ha de ser senzillament un racó de l’espai amb sorra, sinó que ha de ser un espai heterogeni “no el sorral quadrat sinó el sorral amb muntanyes” (E1,2023), així doncs, es podria resumir “el sorral que tingui vida pròpia” (E1,2023). Pel que fa a l’espai exterior de l’escola observada i recollit en el DC3, en el sorral, els infants havien enterrat un tub a la sorra, de manera que en sortien els dos extrems, es va observar com dos infants estaven utilitzant el tub per comunicar-se. Al costat d’aquest, hi havia un túnel fet a la sorra, on hi ha un cartell fet pels infants que posa “túnel de bales”.

Fent referència a la sorra, alguns autors del marc teòric esmenten la importància d’estar en contacte amb aquesta, per una banda, Segons Serra (2020), en un espai exterior per a infants hi ha d’haver diferents elements naturals com ara aigua, herba, flors i plantes, sorra, troncs, caixes... material

que permeti a l'infant desenvolupar la creativitat i a la comunicació. Per altra banda, Fröbel (1989) menciona que el material de joc ha de ser material natural com ara fusta, pedres, sorra, terra, aigua i aire.

Pel que fa a la sorra dels sorrals, s'extreu el comentari "sorra no hi poden faltar i n'hi ha d'haver de diferent manera" (E1,2023), és a dir, la sorra del sorral no pot ser de qualsevol manera, ha de ser una sorra natural, a la mateixa entrevista s'esmenta "El tema de les sorres han de ser adequades, no qualsevol sorra." (E1,2023). A l'espai exterior observat hi havia un hort, es va observar com dos infants miraven atentament el que van plantar. (DC3,2023).

Freire (2011), menciona els beneficis de l'hort escolar, esmenta que els infants són participants en la seva cura i creació i poden treballar diverses àrees com ara geometria, geografia, ciències naturals, matemàtiques, etc.

Els horts escolars milloren la intel·ligència dels nens i, en particular, les seves competències lingüístiques, científiques i matemàtiques. A més, els fan desenvolupar les habilitats físiques i socials, la conducta i el benestar emocional i el sentit de la responsabilitat. També ajuden a comprendre millor la procedència dels aliments i el cicle de les estacions i fins i tot contribueixen a millorar la seva alimentació. (Freire, 2011, p.88).

#### **b) El material com a eina que afavoreix a l'aprenentatge.**

S'ha de tenir en compte quin és el material que proporcionem els infants, ja que a partir d'aquest els infants desenvolupen el seu joc, la seva imaginació i creativitat, i cal tenir present el perquè oferim aquest material, a les dues observacions realitzades al bosc i al Pujoló, s'ha pogut veure que els infants utilitzen material natural, per exemple a l'O1, els nens agafen troncs, branques, serradures i paper de diari per posar-los al foc, les pelen amb el ganivet i amb aquests construeixen "varettes", l'utilitzen de joc simbòlic com ara "urpes", trenquen branques petites, serradures, branquetes. Fan servir eines com ganivet per tallar troncs, encenedor manual per encendre el foc (O1,2023). Al Pujoló, s'ha observat que utilitzen materials naturals per a fer dibuixos sobre el terra amb aquests (O2,2023). Un dels infants entrevistats, també esmenta que a l'espai exterior de la seva escola també utilitza material natural per fer dibuixos a terra "agafo pals i sorra perquè fem

dibuixos a terra” (E2,2023). Finalment, Carme Cols esmenta que el material natural fomenta la creativitat “està pensat perquè el material el trobi a l’infant, el material de la natura no és anar a comprar material, si no és trobar com el subsol, les fulles, amb tota la biodiversitat el nen inventa” (E1,2023).

Relacionant les informacions obtingudes amb la teoria, alguns autors defensen la idea de la utilització de materials naturals, Serra (2020) afirma que els materials naturals ofereixen als infants reptes que es modifiquen i transformen fent que l’espai sigui versàtil i d’aquesta manera incrementi també el respecte per la natura. “Els objectes de la natura, en canvi, són tots diferents i posseeixen una complexitat sensorial més gran que els de plàstic. Visualment suaus, amb tons més apagats i variacions d’intensitat més graduals, aporten calma i tranquil·litat.” (Freire, 2011, p.54). Ritscher (2003), exposa “la natura ofereix una gran varietat de materials per jugar: pedretes, branquillons, herba, fulles, baies, floretes, etc.” (p.83).

Pel que fa al material no natural, els infants observats al Pujoló porten uns guants i unes pinces llargues per tal d’agafar escombraries que troben per terra (DC2,2023). A l’espai exterior de l’escola analitzada, utilitzen caixes de plàstic, cordes amb nusos penjades als arbres, pales i galledes de plàstic, olles i cassoles amb cullerots i nines i ninos de peluix. (O3,2023). Un infant, a l’entrevista comentava algunes de les coses que li agrada fer a l’espai exterior “agafo pales, galledes i rampins, a vegades netejo al porxo, a vegades omplo les galledes de sorra” (E2, 2023). “Si hi ha material establert com caixes, materials naturals el que fas és que els nens no assimilïn el joc amb fer carreres de cotxes, carreres de bicicleta... sinó que se l’han d’inventar, però això és una altra manera de veure l’espai exterior, vull dir, ha de crear amb els materials i llavors ha de crear.” (E1,2023).

Los materiales naturales con acabados naturales -madera, cortezas de árbol, piedra y metal- resultan graciosos y conservan un buen aspecto durante más tiempo que los materiales de plástico de colores chillones que se ven en algunos parques infantiles y que en seguida empiezan a adquirir un aspecto mugriento. (Goldschmied & Jackson, 2000, p.163).



Pel que fa al material que hi ha d'haver als sorrals també cal que s'escullin amb uns objectius clars, la persona entrevistada comenta “la nostra estètica és orgànica, orgànica vol dir verd o fusta, i també la de reciclatge de què hi ha coses que a les cases ja no fa servei i, en canvi, en un sorral pues una paella d'aquestes per exemple de teflon, que ja no té teflon, que ja no serveix i tal, al sorral dona bastant de si”. Calen elements que permetin un joc ric pels infants, no que sigui un material que acaba fent una altra funció i així s'ha afirmat a l'E1 “amb olles, cassoles, però coses que tu no saps, que ho pots dominar que no són les paelles que aniran al cap dels nens, ni les pales típiques d'Abacus, ni les galledes típiques de la sorra de la platja.” (E1,2023). Paral·lelament, a l'entrevista realitzada als infants, un d'ells esmentava “no m'agraden les pales, perquè a vegades es descontrolen, piquen i van al cap.” (E2,2023). Carme Cols i Pitu esmenten “quan treus aquelles caixes de materials hi ha disputes, llavors perquè tenir aquests materials emmagatzemats que al cap de mitja hora, o sigui ens passem mitja hora per treure'ls, mitja hora per recollir, o sigui si ens fa dir és on trobem les agressions dels infants.” (E1,2023)

Pel que fa a l'emmagatzematge d'aquest material, és important que hi hagi un lloc adequat on guardar-lo. “Hi ha d'haver un quarto de materials que s'assequi, que es puguin rentar, que els pares puguin, puguin compartir aquesta vestimenta.” (E1,2023).

Referent a això, Goldschmied & Jackson (2000) exposen que s'ha de guardar en caixes de mida adequada a un lloc que tots els nens i nenes sàpiguen i coneguin i en un lloc que estigui cobert. “Las necesidades básicas son un rastrillo y una escoba de tamaño normal, y rastrillos pequeños de mango corto, escobas pequeñas (de verdad, no de juguete), carretillas, regaderas, palas y horcas pequeñas.” (p.160).

### **c) El rol del mestre com a vertebrador dels aprenentatges.**

El mestre o la mestra són clau a l'escola amb els infants i és molt important que tinguin clar quin és el seu rol, tot i que moltes vegades en els espais exteriors, pot semblar que només observin i va molt més enllà que això. A l'E1, comenten la importància d'aquesta presència activa que ha de tenir el mestre o la mestra, esmenten “presència activa, no la presència de mirar.”, és a dir, el mestre o la mestra no es limita a només observar, sinó que també hi participa, a l'E1 comenten

“l'actitud del mestre també és activa, una gran part és observació, del que està passant, però hi ha vegades que el que fan és veuen un repte i els nanos estan al límit perquè el tronc fa molta pendent, i està aixecat més d'un metre i ells van i els ajuden i els ensenyen com saltar” (E1,2023). I així s'ha pogut observar en diferents ocasions on la mestra ha estat activa, per una banda, a l'O1, s'ha observat com en un moment en què els infants estan tirant llenya al foc, la mestra ajuda en aquesta tasca i també ho fa, en aquest sentit pren un paper actiu en el qual no només observa sinó que també hi intervé. A més, l'acompanyant fa preguntes com: “Per què creieu que en Josep lliga la corda i la cadena al tronc?? Sabeu com es talla el tronc??” (DC1, 2023) Pel que fa a l'O2, també s'ha observat que la mestra dirigeix el joc, però no hi participa sinó que fa de guia i intervé fent aportacions als infants que els porti aprenentatge com ara: Infant: “vull més pinyes” Mestra: “doncs has de mirar sota els pins” (DC2, 2023).

Pel que fa a la teoria referent al rol del mestre o la mestra, Freire (2011), afirma que l'adult no pot no deixar límits als infants i deixar que facin el que vulguin, l'adult ha d'observar sense que els infants el vegin i intervenir sempre que sigui necessari. També esmenta que “la nostra tasca com a adults és molt més un art de cuidar i acompanyar, de ser un recurs al servei de l'activitat infantil, ajudant-los si ho necessiten, que de dirigir o seduir.” (p.53).

No obstant, el mestre o la mestra ha de donar seguretat als infants, tal com es comenta a l'entrevista, “estem en una etapa doncs que, hem de donar molta seguretat als nens” (E1, 2023). El mestre ha de saber ensenyar al nen com conèixer-se a ell mateix perquè tingui seguretat, per exemple, a l'hora de trepar un arbre, durant l'entrevista se n'ha fet esment amb el següent comentari “com ensenyaràs al nen a conèixer-se a ell mateix a trepar un arbre, deixaràs que pugin a un arbre? Què pots fer perquè pugin en un arbre i tingui la seguretat?” (E1,2023). A més d'això, cal que la mestra estigui situada en un lloc on els infants puguin veure-la i hi puguin accedir fàcilment, aquesta idea es veu reflectida a l'E1, és “els nens no necessiten que la mestra es mogui constantment si no necessiten tenir el punt de referència i sapiguer que sigui li ha caigut una sabata qui l'ajudarà, sapiguer que si té pipí, doncs podrà entrar, sapiguer que, que, que, saber que la mestra li dona valor a lu que està fent, saber que li dona valor.” (E1,2023).

Tal com exposa Cols, esmenta la importància de donar seguretat als infants, no obstant això, alguns referents teòrics fan referència al fet que cal deixar una certa llibertat per tal que actuïn amb seguretat i confiança, per una banda, Freire (2011) exposa que en diferents contextos com pot ser l'escola, a casa, a llocs d'esbarjo... les vides dels infants estan cada vegada més controlades pels adults i amb pocs espais on els infants puguin trobar-se amb els seus iguals. També esmenta Freire (2011) "la por adulta impedeix que els nens adquireixin habilitats vitals per a la seva protecció i supervivència." (p.64). L'autor també afegeix que "ensenyar confiança és més difícil que ensenyar por; focalitzar-se en perills que els amenacen és més senzill que mostrar-los també les oportunitats que poden aparèixer o els llocs on pot trobar ajuda." (p.67).

Un altre rol que sovint han de fer els i les mestres és intervenir quan hi ha algun conflicte, a l'O3, s'ha pogut observar un d'ells per un conflicte amb el gronxador, al comunicar-ho els infants, la mestra ha intervingut i els hi ha explicat que les que hi estaven hi havia restat força estona de manera que ara calia fer canvi (DC3, 2023).

A més d'observar i intervenir quan cal, a l'E1, també destaquen la importància que en un espai com ara és l'espai exterior on els infants de diferents nivells i aules estan barrejats, cal que els mestres es facin responsables de tots els nens i nenes "cal corresponsabilitzar-se totes les Mestres de tots els infants, no només del seu grup classe". "Tu ets la mestra del teu grup, però també ets la mestra de tots". "Comparteixen amb totes les mestres el paper de la mestra, d'un grup, de l'altra." (E1,2023).

#### **d) El joc com a relació i aprenentatge.**

Referent al joc, Carme Cols va comentar "el joc ha de fer pensar, i els nens a l'espai exterior pensen moltíssim, si documentéssim veiem tot el que arriben a fer és increïble." (E1,2023). També va fer referència a la importància de com es recull, és a dir, com aquell joc que ha començat i ha tingut un inici com l'acabem ordenant el joc "Com respectem aquesta convivència i com un cop hem acabat el joc, ordenem el joc." (E1,2023).

Serra (2020) afirma que el joc aporta milers de beneficis a les persones, en el desenvolupament cognitiu, comprensió i producció del llenguatge, promou la resolució de problemes, la creativitat, la iniciativa, la capacitat de concentració i el desenvolupament de les habilitats socials. A través d'aquest els nens aprenen a saber compartir i negociar, el lideratge i l'empatia, etc. És per això que el joc afavoreix a l'autoconfiança. Ritscher (2003) exposa “el com juguen els nens depèn de dos factors: de la seva càrrega subjectiva i del context objectiu en què juguen. El joc lliure és sempre un joc condicionat. No es desenvolupa en el buit, sinó en un context específic.” (p.33). Així doncs, com ens esmenta l'autora hi ha diversos tipus de joc que es duen a terme en un context específic, en aquest cas en els espais exteriors, majoritàriament els infants fan joc lliure, que com molt bé argumenta no sol ser del tot lliure, ja que sempre hi ha alguna cosa que el condiciona com poden ser altres infants, la presència de l'adult, la distribució dels materials, l'espai...

El joc que s'ha observat que predomina en aquesta etapa és el joc simbòlic. Durant les diferents observacions en els espais exteriors s'ha percebut que aquest era el joc que destacava més. Pel que fa a la DC3, uns infants es van posar a jugar a lluites amb les pales i les cassoles, alhora uns infants dins la cabanya feien veure que venien cervesa. Pel que fa a les entrevistes amb els infants, ens explicaven alguns dels seus jocs preferits a l'espai exterior, i el que van comentar va ser “juguem a mata-zombies, a pares i mares, a pijamasks, a superheroïnes, a frozen, a llops.” (E2, 2023). A l'O2, es va observar també en algunes ocasions tot i que la major part del temps va ser joc dirigit, es va observar bastants moments de joc simbòlic. Dos infants van pujar sobre el tronc d'un arbre i imaginaven coses sobre allò. Un d'ells va dir “és un barco” i un altre va comentar “sóc l'spiderman.” (O2, 2023).

Tot i això, també hi va haver altres tipus de joc com és el joc de moviment, a la mateixa O3, es va observar que els infants es desplaçaven corrent, es gronxaven al gronxador, feien equilibris a les rodes o amb caixes de plàstic apilades pujaven i saltaven (O3,2023). A les entrevistes amb els infants, un d'ells va comentar “la caseta, perquè la casa ens hi podem enfilar i el tobogan ens podem enfilar sobre la seva teulada.” (E2, 2023). Tot mostrant la seva necessitat de moviment i d'enfilar-se a les estructures de l'espai exterior de la seva escola. Un altre infant va respondre que una de les coses que feia a l'espai exterior de la seva escola era “escombrar el porxo.” (E2,2023).

Pel que fa al joc al sorral, per una banda, s'ha pogut veure durant l'O3, que un dels infants estava fent un volcà a la sorra i uns altres, just al seu costat s'estaven comunicant a través del telèfon que havien construït al sorral (DC3,2023). Per altra banda, un infant va esmentar “m'agrada fer castells a la sorrera.” (E2,2023).

Cal esmentar, que durant el joc dirigit que es va analitzar durant força estona al Pujoló, era un joc cooperatiu, on els infants havien d'anar a buscar diferent material natural i amb grups petits crear dibuixos a terra (O2,2023).

Així doncs, tenint, per una banda, els jocs que s'han observat com pot ser el joc simbòlic, el joc lliure, joc dirigit, joc de moviment, etc., tenim, per altra banda, alguns d'aquests jocs redactats per Fröbel (1989):

- Jocs físics i d'articulació: jocs de moviments simplement personals i units a un objecte.
- Jocs sensorials: jocs de colors, de formes, de tocar, de sentir.
- Jocs per a l'atenció i la memòria: jocs d'imitació, d'oficis, de repetició, d'explicació, de viatge.
- Jocs per a l'enteniment per al pensament per al judici: jocs de parlar, de comparar, d'amagar, d'encabir, d'endevinar.
- Jocs per a la formació interior: jocs de fantasia, de creació, a partir de materials, colors, to, moviment, paraula, jocs narratius.
- Jocs per a la formació del sentiment i per a desvetllar la sensatesa: jocs de flors, jocs de símbols, jocs de la vida, jocs narratius, jocs de costums.
- Jocs per a desvetllar el sentit comú, el sentit de l'ordre i el sentit de la justícia i que porten també, segons la seva finalitat al coneixement i al domini de la natura.
- Jocs, per tant, de l'observació i l'atenció de la natura, de les plantes, jardins, animals, jocs de la natura: jocs de flors, d'animals, de comparació, d'estrelles. Jocs amb elements de la natura: d'aire, d'aigua, de foc, de terra (sorra, fang, pedres). (p.141).

Així doncs, és rellevant que hi hagi tanta varietat de joc per tal que afavoreixi en les diferents àrees de desenvolupament de l'infant, físicament amb jocs de moviment, en l'àmbit cognitiu estimulants l'atenció, memòria, pensament, observació i en l'àmbit més emocional per a la mateixa vivència,

per a les ganes d'aprendre, etc. Tanmateix, aquesta varietat també juga a favor de la planificació que ha de fer la mestra, ja que al ser a l'espai exterior, la natura ja aporta els suficients espais i materials per tal que tots aquests jocs sorgeixin de manera natural, a diferència de l'espai interior, on la mestra ha de provocar amb certs materials i ambients.

#### **e) L'entorn natural com a espai educatiu.**

L'entorn natural és un espai que per si mateix aporta grans beneficis als infants. Carme Cols durant l'entrevista va esmentar “Un infant que ha viscut a la natura, és un infant que té tota la vida impresa l'olor...” (E1,2023). També esmenta que és un espai que aporta coses molt necessàries a la vida dels nens i nenes “a cap infant li pot faltar l'aigua, la llum, l'aire i la terra, aquests elements són importants.” (E1,2023).

Freire (2011), en la mateixa línia que Cols, fa referència que els elements de la natura com són la terra, l'aigua, el foc i l'aire afecten la vida dels nens i, per tant, és important estar-ne en contacte i no obviar-ne cap.

Alguns autors del marc teòric, també fan referència a la importància d'estar en contacte amb la natura, per una banda, Freire (2020) exposa que estar en contacte amb la natura és beneficiós per la salut, pel propi benestar i pel desenvolupament de les persones. “The playspace should contain a diversity of physical, social, and intellectual play elements as well as opportunities to engage with the natural environment.” (Little & Eager, 2010, p.498). Freire (2011) afirma que “l'afecte calmant i restaurador de l'atenció, la natura pot ser una poderosa forma de teràpia per al TDAH.”

Durant les observacions als dos entorns naturals, s'ha percebut que amb l'entorn i els elements que ofereix la natura els infants desenvolupen diverses accions, per una banda, s'ha observat que treballen la motricitat fina i gruixuda: trenquen branquetes amb els dits, fan rodolar troncs, pugen a sobre el tronc i fan equilibri, amb el tronc rodolant intenten aguantar-se a sobre, corren pel bosc, rodolen pels desnivells del sòl, posen serradures i troncs al foc (O1, 2023). Així com durant l'observació s'ha vist com tallen troncs i branquetes amb els dits, pugen els arbres, confegeixen dibuixos amb els elements naturals, es desplacen corrents pels desnivells del bosc... (O2,2023). O

com a l'ocasió on es va observar una nena que agafava una pinya i en desgranar-la va dir: Una nena “uau! Hi ha pinyons” (DC2, 2023). Alguns infants al Pujoló s'ha vist com amb element naturals, treballen conceptes matemàtics “falten pedres”, “ja no calen més fulles”. (DC2,2023). També, en una altra ocasió, s'ha vist com fent els dibuixos a terra amb material natural, es treballa la creativitat i la imaginació “és una casa, la llar de foc i el sofà”, “és un cor que té cara”, “sembla un gat, o una casa”, “nosaltres hem fet un poble” (DC2,2023). O altres aprenentatges adquirits per la vivència, com en el cas de l'infant que comenta “Aquest fum negre és per la resina” (DC1,2023).

Diversos referents citats al marc teòric i tal com hem pogut analitzar anteriorment a l'anàlisi en els espais exteriors els infants adquireixen diferents aprenentatges, tal com exposa Ritscher (2003), ells poden fer accions que tenen repercussions directes amb el medi, a concentrar-se, a posseir l'espai, és a dir, aportar-hi coses fetes per ells i elles, aprenen també a utilitzar el propi cos, a superar por i frustracions, a comunicar-se i raonar. També esmenta que aprenen a decidir i, per tant, augmenta l'autoconfiança, no obstant això, també aprenen a compartir entre ells i a solucionar conflictes.

Coneixements d'aquesta mena conformen només un aspecte del valor educatiu de la vida al jardí. Potencialment, el jardí constitueix un taller d'intel·ligència. I no tan sols de la intel·ligència cognoscitiva, sinó també de la perceptiva, la sensorial, la corporal, la motriu, la creativa, la projectiva, l'emotiva, la social, l'ètica, etc. (Ritscher 2003, p.32).

Pel que fa als animals de la natura, s'ha observat a l'O3, que a l'espai exterior hi tenien alguns animals com ara tortugues, amb aquests també s'adquireixen grans aprenentatges com pot ser el respecte i la cura cap a ells, en una ocasió s'ha observat com un infant juga tot tocant les tortugues a continuació, una mestra li explica que si quan la toca amaguen el cap, és que no els hi agrada, a continuació l'infant ho observa i para de molestar-les i les mira detingudament. (DC3,2023).

Freire (2011), exposa que amb els infants hauríem d'afavorir la seva relació amb els animals, per a aprendre a empatitzar. Ritscher, (2003) esmenta que al jardí, és una immersió d'aprenentatge natural mentre els infants fan vida en aquest espai, ja que amb els elements com el sol, l'aire, l'aigua, la pluja, plantes, bestioles els infants construeixen coneixement sobre la natura.

Per a tancar aquest tema, Freire (2011) afirma que:

A través de la interacció quotidiana amb arbres, animals i plantes, els alumnes aprenen a relaxar-se, a utilitzar l'espai, a resoldre els temors, a relacionar-se i responsabilitzar-se de les conseqüències de les seves accions, desenvolupen una major connexió i comprensió de si mateixos, de les coses que els agraden, les que són importants, etc. I alhora construeixen un sentiment de pertinença i de seguretat en el món. (p.41).

#### **f) El risc i els reptes per afavorir a la seguretat dels infants.**

Tal com comenta Carme Cols a l'entrevista, els espais naturals per si sols plantegen reptes que els infants han de superar, comenta “el fora planteja reptes.” (E1,2023) i aquests són importants pels infants, per posar-se a prova i per provar amb allò. “Els espais han de donar seguretat, han de donar la mesura del seu risc, els seus reptes que han de tenir els nens.” (E1,2023).

Permetre'ls créixer en autonomia i en la confiança en les pròpies capacitats [...]. A l'hora d'avaluar amb ells els riscos i les amenaces d'una situació, hauríem d'identificar també les oportunitats de joc i gaudi que ofereix [...]. Després, podem permetre que experimentin a poc a poc els perills, primer els més fàcils, quedant-nos a prop d'ells, confiant, deixant que els explorin i, si és possible, els afrontin tots sols; aquesta és l'única manera d'aconseguir que incrementin les seves capacitats i competències, a més de la seva autoestima. (Freire, 2011, pp. 72-73).

És per això, que la normativa és necessària i s'ha de tenir en compte a l'hora de dissenyar un espai exterior per donar seguretat, “la normativa no vol ser fiscalitzant, o per castigar, o per prohibir, la normativa que l'han fet, l'han feta per donar seguretat.” (E1,2023).

La normativa UNE-EN 1176-1, té per objectiu evitar possibles accidents i promoure la seguretat amb els infants, on exposa detalladament tot el que s'ha de tenir en compte com ara tots els materials, disseny, caigudes, proteccions, accessos, paviments, etc. A la seva introducció exposen:

Assumir riscos és una característica essencial del joc en tots els entorns en els que els infants passen un temps jugant. El joc pretén oferir als infants la possibilitat de trobar uns riscos acceptables com a part d'un entorn d'aprenentatge estimulants, desafiant i controlat. El joc s'hauria de dirigir a la



gestió de l'equilibri entre la necessitat d'oferir uns riscos i la necessitat de mantenir els infants lluny de danys seriosos. (p.3)

Així doncs, en diverses ocasions he pogut observar com l'espai i el material fomenta aquest risc, per una banda, durant l'E2, els infants esmenten que pugen sobre la teulada de la caseta i del tobogan. (E2,2023). Per altra banda, a l'O1, s'ha vist com els infants a l'espai natural estan en contacte amb el foc, tot i això, els infants saben en tot moment fins a quin punt podien acostar-se i saben com tractar-lo. (DC1,2023). No obstant això, quan els infants estaven fent equilibris amb els troncs tallats, s'ha observat un cert risc, ja que els infants podrien caure, tot i això, en cap moment han caigut, ells mateixos tenien el control del seu propi cos (DC1,2023). Així com quan alguns infants s'enfilaven els arbres, té un cert risc, però ells controlen el seu cos i cadascun sap fins on arribar (DC2, 2023). Per últim, a l'O3, quan els infants feien la construcció amb les caixes de plàstic, pujaven i saltaven des de dalt, o bé quan s'enfilaven a les cordes als arbres també s'ha pogut concloure com ells mateixos es plantejaven reptes.

Pel que fa als resultats obtinguts a través de l'anàlisi i la discussió, podem resumir que un espai exterior ha de tenir una sèrie d'aspectes per tal que esdevingui educativament ric ha d'haver-hi una sèrie de coses que afavoreixin al desenvolupament de l'infant així com racons, desnivells i camins naturals amb diferents paviments on puguin fer-hi varies accions i reptes per posar-se a prova. També s'ha de tenir en compte el sorral, com el fem i el material que hi ha d'haver. No obstant és rellevant que hi hagi un hort i animalons per a tenir-ne cura i responsabilitzar-se. L'entorn ha de ser ric amb natura i que els materials també siguin naturals o reciclats, ja que hem pogut evidenciar els grans beneficis que això aporta. Finalment, hem pogut veure la importància del rol del mestre i el joc en aquest espai.

## **5. Conclusions**

Després de fer les diferents observacions a les escoles i entrevistes a professionals i infants i haver analitzat la informació i fer-la dialogar amb el marc teòric, finalment he pogut extreure uns resultats finals de la investigació. No obstant això, per tal que aquesta recerca tingués sentit, es va plantejar una pregunta a l'inici de la recerca; "Quines potencialitats pedagògiques té l'espai exterior del segon cicle d'educació infantil?", la qual ha set el fil conductor durant la investigació.

Així doncs, després de tot el procés seguit durant el projecte, puc respondre que les potencialitats pedagògiques de l'espai exterior del segon cicle d'educació infantil té el mateix valor que els interiors, així com és important que tinguin una continuïtat amb aquests. Tanmateix, pel que fa a l'accessibilitat, és rellevant que les aules, la porta principal i els lavabos tinguin accés directe a l'exterior i aquest ha d'estar correctament delimitat. L'espai exterior ha de tenir racons on els infants puguin explorar i descobrir amb caminets i desnivells naturals. Així com diferents paviments que orientin als infants sobre què es pot fer en cadascun d'ells. També és de gran importància tenir un sorral heterogeni amb la sorra adequada que permeti diverses accions. És rellevant que hi hagi un hort on els infants s'impliquin en la seva creació i cura així com altres elements naturals que permetin a l'infant desenvolupar la creativitat i la comunicació, ja que s'ha demostrat que la natura aporta diversos beneficis físicament i cognitivament i és essencial pel desenvolupament i salut dels infants oferint així grans oportunitats d'aprenentatge així com reptes necessaris a superar. Destacar també la importància del contacte amb els animals brindant el contacte amb la natura, a relacionar-se i responsabilitzar-se de les seves accions construint un sentiment de pertinença en el món. Pel que fa al material, preferiblement ha de ser material natural per a incrementar el respecte per la natura i per la sensorialitat que ofereix, també per a cuidar l'estètica i la durabilitat d'aquests o bé material reciclat que permeti un joc no estructurat. Malgrat això, també cal un espai cobert i pràctic d'emmagatzematge d'aquests. Per acabar, cal que el mestre o la mestra estigui present, observi i intervingui quan sigui necessari i acompanyi als infants en aquest procés d'aprenentatge sempre donant seguretat als infants oferint certa llibertat per tal que actuïn amb autoconfiança i segurs d'ells mateixos en el joc on adquireixen tants aprenentatges.

A continuació, cal exposar el grau d'assoliment dels objectius de recerca plantejats en aquest TFG.

1. Conèixer i aprofundir sobre l'ús que es fa actualment dels espais exteriors al segon cicle d'educació infantil.

Aquest primer objectiu penso que s'ha assolit totalment, ja que mitjançant la meua trajectòria personal, professional a més de les observacions realitzades en contextos naturals i espai exteriors a les diverses escoles i les entrevistes a professionals i infants, he pogut veure i conèixer quin és

l'ús que fan als espais exteriors i sobretot quin valor li atorguen. Tanmateix, mitjançant la teoria també he pogut aprofundir més sobre aquests aspectes.

2. Observar com són els espais exteriors de centres educatius 3-6.

Aquest objectiu s'ha assolit però no del tot, ja que només he tingut l'oportunitat de veure un espai exterior d'un centre educatiu 3-6, ja que les altres observacions m'interessava més anar-les a fer a entorns naturals. Tot i això, l'espai observat era un espai molt ric el qual he pogut extreure molta informació.

De totes maneres, la meua trajectòria personal i acadèmica he tingut l'oportunitat diverses vegades d'estar en diferents centres educatius que m'ha permès aquesta observació, així doncs, en veure un espai exterior preparat, n'he tingut prou per a la investigació.

3. Definir com hauria de ser un espai exterior perquè sigui educativament ric.

Responent la pregunta de recerca i fent el decàleg dels deu aspectes importants a tenir en compte a l'hora de dissenyar un espai exterior per tal que esdevingui ric, es pot afirmar que aquest objectiu s'ha assolit totalment.

4. Elaborar un decàleg sobre els criteris imprescindibles d'un bon espai exterior.

Finalment, amb tota la informació obtinguda durant la recerca, ha permès elaborar un decàleg amb les deu coses més importants a tenir en compte a l'hora de dissenyar un espai exterior, això m'ha servit com a resultat final i resum de tota la investigació. Així doncs, aquest objectiu s'ha assolit totalment.

La majoria d'objectius s'han assolit totalment, no obstant també cal remarcar certes limitacions que hi ha hagut en realitzar aquesta investigació. Una d'elles ha estat la disponibilitat, ja que per feina he hagut d'allargar les pràctiques i fent pràctiques al matí i treballant a les tardes ha estat difícil poder trobar hores on fer les observacions i entrevistes a les diferents escoles, tanmateix, he

pogut demanar dies de pràctiques per fer-les i les escoles també han mostrat adaptabilitat. Una altra limitació ha estat la falta d'espais prou rics a l'etapa 3-6 per a dur a terme les observacions, així doncs, vaig optar per fer una sola observació a un bon espai exterior i dues més en espais totalment naturals on m'ha servit per evidenciar la importància del contacte dels infants amb la natura.

També m'agradaria fer èmfasi, per una banda, que les dades recollides a l'entrevista realitzada a Carme Cols, he pogut obtenir molta informació que m'ha estat fàcil relacionar amb la teoria a diferència de les entrevistes realitzades als infants on la informació extreta ha estat escassa, ja que l'espai exterior de l'escola és bastant pobre i on per manca de temps, no he pogut repetir-les amb altres infants. Tot i això, m'ha servit per evidenciar un cop més la importància de tenir espais exteriors rics.

Per altra banda, pel que fa a les observacions als dos espais naturals, m'han ajudat a poder veure els jocs i els aprenentatges que sorgien en aquest espai tan ric amb natura que, a banda de poder utilitzar evidències per relacionar-les amb la teoria, ha estat una experiència molt enriquidora, com també ho ha estat amb l'observació a l'espai exterior de l'escola observada podent veure com estava dissenyat i com els infants es desenvolupaven en cadascun dels espais.

Finalment, vull fer èmfasi que aquest Treball de Final de Grau està relacionat amb diverses assignatures treballades al llarg de la carrera com ara "Escola infantil. Aula 3-6", "Aprendre jugant. Psicopedagogia del joc", "Psicologia de la primera infància (0-6)" i "Escola infantil. Aula 0-3". Així doncs, els continguts treballats en aquesta assignatura han estat relacionats amb el TFG perquè conjuntament he après a com ha de ser un espai exterior per ser educativament ric on l'infant es desenvolupi i jugui lliurement amb material adequat.

A tall de resum, en dur a terme aquest Treball de Final de Grau, he après la gran rellevància que tenen els espais exteriors i la natura en el desenvolupament dels infants i els grans aprenentatges que s'hi esdevenen. També he après que amb constància amb un tema que t'apassiona és molt enriquidor i els aprenentatges que s'hi adquireixen són molt més significatius així com l'essencial motivació i il·lusió que cal en la tasca de mestra. Fer aquest treball per a mi ha estat vincular la

trajectòria personal, professional i educativa que m'ha permès tancar una etapa però també obrir-ne d'altres com a futura professional de l'educació.

Com a futura mestra, per una banda, m'agradaria continuar-me formant en aquest tema per tal d'especialitzar-me i, per altra banda, em comprometo a repartir un tríptic (vegeu Annex, 12) en acabar la defensa del TFG, a les diferents escoles amb deu aspectes clau que es poden tenir en compte a l'hora de dissenyar un espai exterior, per tal d'aportar el meu gra de sorra i conscienciar de la importància d'aquests, a continuació s'exposen els deu punts.

## **6. Deu aspectes a tenir en compte a l'hora de dissenyar un espai exterior**

1. Ha de ser un espai ric en natura amb racons i caminets que facilitin els desplaçaments per a tot l'espai on els infants puguin explorar i descobrir.
2. Hi ha d'haver diferents paviments per a separar els espais on els infants han de saber què poden fer en cadascun d'ells, com ara fusta o rajola fàcil de netejar a espais amb taules i cadires, herba i sorra per a dur a terme activitats més sensorials i un paviment més dur per a activitats motrius com córrer o anar amb bicicleta.
3. L'espai exterior ha de tenir una coherència i continuïtat amb l'interior. Coherència en el sentit que els adults han de tenir clar què hi van a fer els infants en aquest espai, han de tenir cura en la tria de materials amb relació al disseny de l'espai i sobretot tenir clar el seu paper. I continuïtat en el fet que hi hagi unes mateixes normes i una mateixa línia pedagògica que l'espai interior.
4. Ha de ser accessible des de diferents llocs, des de l'entrada principal, per tal que sigui un punt de retrobament d'infants i famílies i des de les aules i els lavabos per a poder-hi accedir fàcilment en qualsevol moment prop dels adults de referència i amb total autonomia.
5. Ha d'estar degudament delimitat per orientar i donar seguretat als infants i que ells es puguin desplaçar, descobrir i saber fins a on poden arribar.
6. Hi ha d'haver un soral heterogeni amb sorra i eines adequades que permeti a l'infant manipular, transvasar i crear a partir del material.

7. El material ha de ser natural o reciclat per tal que no sigui estructurat i així oferir als infants varietat d'oportunitats de joc amb un espai d'emmagatzematge cobert i pràctic on es pugui accedir fàcilment i desmar-lo quan calgui.
8. L'espai ha d'oferir reptes motors amb diferents desnivells naturals que ofereixi oportunitats de moviment i reptes on l'infant posi a prova les seves habilitats motrius.
9. És important poder estar en contacte amb animals per relacionar-se, empatitzar i responsabilitzar-se de les seves accions tot construint un sentiment de pertinença en el món.
10. Finalment, és rellevant que hi hagi un hort on els infants puguin estar en contacte directe amb aliments i plantes i s'impliquin en la seva creació i cura.

## 7. Referències Bibliogràfiques

- Aenor (2009). Requisits generals de seguretat per a l'equipament de les àrees de joc i superfícies. Recuperat 20 febrer 2023, de <https://elnousafareig.files.wordpress.com/2016/09/normatives-une-1176-1.pdf>
- Albertín, P. (2007). La formación reflexiva como competencia profesional: Condiciones psicosociales para una práctica reflexiva. El diario de campo como herramienta. *Revista de Enseñanza Universitaria*, 30, 7-18.
- Forni, F. (1993). *Métodos cualitativos II. La práctica de la investigación*. [https://www.fceia.unr.edu.ar/geii/maestria/2013/2013\\_extrasYmetodologia/cuasiPalermo/Forni\\_metodos%20cualitativos%20II.pdf](https://www.fceia.unr.edu.ar/geii/maestria/2013/2013_extrasYmetodologia/cuasiPalermo/Forni_metodos%20cualitativos%20II.pdf)
- Freire, H. (coord.). *Patios vivos para renaturalizar la escuela* (1r ed.). Octaedro.
- Freire, H. (2011). *Educación en verd. Ideas per a apropar els nens i les nenes a la natura*. Graó.
- Fröbel, F. (1989). *L'educació de l'home i el jardí d'infants*. Eumo Editorial.
- Goldschmied, E., Jackson, S. (2000). *La educación infantil de 0 a 3 años*. Morata.
- Little, H., Eager, D. (2010). Risk, challenge, and safety: implications for play quality and playground design. *European Early Childhood Education Research Journal*, 18 (4), 497-513.
- Marín, I., Molins, C., Maite, M., Hierro, E., Aragay, X. (2010). *Els patis de les escoles: espais d'oportunitats educatives*. <https://fundaciobofill.cat/uploads/docs/i/z/3/x/4/c/l/e/o/525.pdf>
- Martínez, J. (2020). *El patio escolar también es currículum*. Dins Freire, H. (coord.), *Patios vivos para renaturalizar la escuela* (pp. 15-24.). Octaedro.

- Martínez, L.A. (2007). La Observación y el Diario de Campo en la definición de un tema de investigación. Institución Universitaria Los Libertadores. Recuperat 29 de desembre de 2022, de <https://www.ugel01.gob.pe/wp-content/uploads/2019/01/1-La-Observaci%C3%B3n-y-el-Diario-de-campo-07-01-19.pdf>
- Orellana, D. y Sánchez, C. (2006). Técnicas de recolección de datos en entornos virtuales más usadas en la investigación cualitativa. *Revista de investigación Educativa*. 24(1), 205-222.
- Ritscher, P. (2003). *El jardí dels secrets*. Associació de Mestres Rosa Sensat.
- Rodríguez, G., Javier, G., Eduardo, G. (1996). *Metodología de la Investigación Cualitativa*. Ed. Aljibe.
- Sánchez, J. (2013). Paradigmas de Investigación Educativa: de las leyes subyacentes a la modernidad reflexiva. *Revista interdisciplinar Entelequia*, 16, 2-14.
- Sargatal, J. (2020). *La fauna como herramienta de seducción ambiental. Aprender a convivir con las otras especies*. Dins Freire, H. (coord.), *Patios vivos para renaturalizar la escuela* (pp. 71-80.). Octaedro.
- Serra, A. (2020). *Cómo afecta el tipo de patio al juego y a las relaciones entre iguales*. Dins Freire, H. (coord.), *Patios vivos para renaturalizar la escuela* (pp. 25-35.). Octaedro.
- Stake, R. E. (2010). *Investigación con estudio de casos*. Morata.
- Tapia, R. Salvado, M. (2020). *De la pradera al bosque. Restaurar los ecosistemas*. Dins Freire, H. (coord.), *Patios vivos para renaturalizar la escuela* (pp. 25-35.). Octaedro.
- Yin, R. (2014). *Case study research. Design and methods*. Cosmos.



## 8. Annexos

### 8.1. Annex 1: Entrevista Carme Cols (E1)

**A les escoles es parla habitualment que els infants surten al pati. Creus que aquesta paraula és l'adequada?**

**Carme:** Nosaltres sabem que culturalment al pati, eh, el pati és una paraula molt menyspreada perquè els polítics sembla l'hora del pati o sigui un lloc que els infants són prioritàriament encara que no tingui condicions el lloc més estimat, ens ho diu en Tonucci, però ens ho diem nosaltres quan veiem que surten, però normalment sobretot a partir dels, dels dos anys el pati és una font de riquesa, un organitzar-se un, trobar-se bé i llavors no és valorada aquesta paraula. Per tant, si hi ha un canvi, nosaltres sempre anem als sinònims, als sinònims, per què jardí tampoc és la paraula, per què jardí és no em toquis, no em facis, no facis, no, estigues quiet, meravella't o sigui també tenim una altra cultura de jardí i nosaltres dir, que els espais, vull dir, a l'espai de, de quina és la paraula més adequada? Mira els sinònims i sobretot mira quina és la paraula que tu li diries, que vas conquistant. Si, si conquistes jardí, és fantàstic, però després li has de dir un jardí actiu, un jardí amb biodiversitat, un jardí que dona propostes, un jardí... li has d'afegir contingut de què... quin és aquell espai. Un espai que té continuïtat entre el dins i el fora, un espai com deia el Pitu abans, que està reflectit en el projecte educatiu.

**Pitu:** Jo afegiria que a les escoles que coneixem que han apostat per això fa més de deu anys és evident i claríssim que sempre quan parlen d'aquest espai diuen el jardí, a nivell humà tant famílies com mestres a ningú se li acudeix dir allò és un pati perquè en realitat lo que han fet és transformar-lo en un jardí. Després també hi ha una època fa 40 o 50 anys hi havia hagut escoles que en comptes d'escola bressol deien jardí d'infants eh, perquè el senyor Fröebel eh, va crear aquesta frase referint-se no a lo que nosaltres estem parlant sinó que a, l'acció educativa era, la metàfora era de com un jardiner cuida les seves plantes perquè creixin maques i tal no? I curiosament doncs aquesta paraula en aquests moments pues, adopta un altre sentit no? Si es fa l'aposta per aquest espai.

**Carme:** Per tant, és la paraula, però és... la paraula és el que conquistes amb les actituds, amb els valors, amb lo que reflecteixes i llavors de tant en tant has de fer aquesta mena d'avaluació, o

aquesta reflexió o aquesta... dir igualment, perquè no documento el fora. Quan ensenyo l'escola, què ensenyo, el dins? Eh? Per tant, quina... quina documentació hi tinc a l'espai lliure, què, què fan els infants? Sense haver de fer grans discursos, quina és la documentació que... faig banderoles? Faig pòsters? Eh, vull dir, la coherència, eh, encara que no, dius bueno. Llavors clar, el jardí què t'ha d'aportar en aquest espai? Eh, temps, mirades, per seure, tranquil·litat, la paraula jardí, vol dir que està tot perquè l'infant pugui moure's lliurement, amb grups i està pensat perquè tu tinguis temps per observar el que fa lliurement l'infant, eh, a dintre veus la quotidianitat no? La quotidianitat, i a fora eh?, vull dir quina hora menja, a quina hora... com, com ordenes aquest temps i com ordenes l'espai per tal de facilitar que totes les tasques quotidianes es puguin donar a dins i a fora eh, o sigui si vas a Cèspeles, veuràs que a l'hora de, d'arribar als infants a buscar els avis a les 12:00 o quarts d'una perquè hi ha un horari més flexible, que és lo que hauria de ser, estan, estan a fora i els altres estan dinant també a fora, però es queden a dinar i el nen no està reclòs amb un lloc esperant que vingui l'avi algun sinó que està en algun lloc que els avis veuen com mengen, o els pares veuen com mengen i està pensat per anar a les dues, les dos, les dues, la visió global.

**Què és per a tu l'espai exterior?**

**Carme:** Bueno és una continuïtat, és un espai més, per mi, amb unes característiques molt, molt, molt, diferents de l'espai interior perquè és un paisatge que quan s'ha estructurat bé no s'ha de, no s'ha d'adequar cada dia, no s'ha de fer un muntatge, no és s'ha de fer la paradeta sinó que hi ha unes estructures, i per això el jardí, l'espai té unes delimitacions, té, uns, uns llocs que, que donen, orienten per organitzar-se, tenen, en diríem, no sé, les, els, els, les limitacions no? Que t'ajuden, tenen pensat, no? Igual que l'interior no? Però estructuralment està pensat perquè ni el sol, ni la pluja, ni qualsevol clemència, puguis sortir tu igualment cada dia del món, per tant, és l'espai exterior, és la porta oberta al món, quan tu busques a una escola lo primer què fas ara, ara és buscar des del senyor Google eh, i mires els entorns, i mires i quan tornes molt de colorit, molt de Blancaneus, molt de... en canvi, quan trobes molts racons i jardins i veus dona un espai d'ordre, d'ordre, un espai que et diu què pots fer i lo què no pots fer, per dir d'una forma... Eh? Et diu que hi ha canvis de colors, d'olors, de, i està pensat perquè el material el trobi a l'infant, el material de la natura no és anar a comprar material, sinó, trobar com el subsol, les fulles, amb tota la biodiversitat el nen inventa, en canvi, a dins, està tot més posat perquè agafis, molt més, molt més

centrat i a fora és el paisatge que es crea el nen, ja des de ben petit perquè un infant gatejant doncs vas veient tots els passos que ha de fer i els reptes que se li planteja, per tant, el fora li planteja també reptes, reptes, per tant, és, és un espai complementari, però un espai necessari, un infant que ha viscut a la natura, és un infant que tota la vida té impresa l'olor, les olors, les, però també no sé si vols afegir... jo crec que sobretot cap infant li pot faltar l'aigua, la llum l'aire i la terra i aquests elements són importants. La Taruca si visqués diria bueno està molt bé tenir les taules de llum, però hem oblidat el sol?, hem oblidat l'ombra?, hem oblidat que els nens inventen?, hem oblidat aquesta llibertat que els nens necessiten, què és això?, què passa?, què puc fer?, el joc heurístic que, que tant s'ha treballat a l'escola bressol panera dels tresors, els nens es fan la panera dels tresors i de vegades l'hora del pati no hi ha aquella visió, no hi ha aquella observació, que ja està bé aquesta llibertat, però no se li dona cap valor perquè el nen quan entra dintre no es parla del que ha fet el pati, de vegades estan fent una estructura fantàstica, meravellosa, i diuen anem a la sala de psicomotricitat, llavors allò sí que se li dona valor, però, en canvi, el pensament, llavors les matemàtiques, o la... no se li dona, saps?, valor. La Maria Antònia Canals ho deia molt important que deia: el joc ha de fer pensar, pensar i és que els nens en l'espai exterior pensen moltíssim i si documentéssim veiem tot lo que arriben a fer és increïble. La documentació, la preparació de jocs a fora ha de ser molt diferent de la preparació de dins, no? Diferent no vol dir... o sigui el nen trepa no?, el nen puja en un arbre. Com ensenyaràs el nen a conèixer-se ell mateix a trepar un arbre, deixaràs que pugin a un arbre? Què pots fer perquè pugin en un arbre i tingui la seguretat?

**Els espais exteriors sé que són molt importants per afavorir al desenvolupament, com creus que han de ser perquè siguin educativament rics?**

**Carme:** Aquí està la resposta més, més difícil, i més bonica i més complexa de... però mira l'espai interior i exterior ha de tenir una continuïtat com té una continuïtat amb el passadís, que el passadís, doncs tu li pots dir, al passadís l'he fet com un museu, on trobar els materials i treure'ls. Doncs l'espai interior i exterior el primer cosa que, que s'ha de veure és com té una continuïtat i pot tenir el grup d'infants la meitat a dins la meitat a fora com compaginar aquests espais sobretot fixa't que l'aula i això ja s'ha conquistat, jo no li dic l'aula, li dic, el nom el canviaria, és l'espai grupal, és el cau, és on identifica el grup, per tant, el grup pot estar a dins i a fora treballant des de

la mirada del mestre per a l'organització que tu has fet, ja saps que educació infantil és més el que has preparat que el què, que el què estàs fent vull dir sí que hi ha moments d'explicar, de fer assemblea, de parlar, d'explicar contes, de cantar junts, d'esmorzar, si hi ha tot pues això ha de tenir continuació a dins i a fora perquè si diem que hi ha la diversitat de nens no tots els nens esmorzen a la mateixa hora, ni tots els nens haurien de fer tota la mateixa hora, ni tots els nens tenen pipi a la mateixa hora, ni tots els nens... per tant, és combinar i coordinar aquests dos espais. Per tant, la primera cosa important d'aquest espai és de la delimitació, llavors tu veus a moltes escoles que hi ha com uns barrots, tot són barrots, això ve molt d'una cultura també Emmy Pickler per concentració dels nens petits, jo, nosaltres no som partidaris en absolut de barrots, però si del tema de delimitar perquè el nen tingui un punt de referència i un a on segons com és l'espai puc arribar aquí o puc arribar allà, per tant, davant de, davant de l'aula posarem plantes, arbustos, per delimitar per fer aquesta idea de, de tancat o... i no farem ni quadrat, per veurem depèn de quina aula. És molt diferent el nen de 5 anys el nen de 3 i el nen de... i és molt diferent quan comencen, per tant, aquest espai s'han de poder combinar, amb moments poder delimitar, però compartir aquests espais perquè hi ha coses i perquè hi ha moviment i perquè comparteixen amb totes les mestres el paper de la mestra, d'un grup, de l'altra, imagineu que un nen s'ha fet pipí doncs està fora i pot avisar tranquil·lament a la mestra, dient estàs tu aquí? Per tant, el sol, el bon temps, l'ombra d'aquest espai, és un espai importantíssim de cuidar. Després tots els altres, enves de, han de tenir camins i caminets que aporten, però tu, des de, des de l'aula o des del grup o des d'aquest cau tu veus tot lo que està passant, no queda amagat res, per la senzillra raó de que estem en una etapa doncs que, que, que, hem de donar molta seguretat als nens, els nens no necessiten que la mestra es mogui constantment si no necessiten tenir el punt de referència i sapiguer que sigui li ha caigut una sabata qui l'ajudarà, sapiguer que si té pipí, doncs podrà entrar, sapiguer que, que, que, saber que la mestra li dona valor a lu que està fent, saber que li dona valor, i saber, sapiguer, per tant, un altre aspecte després, la importància de tenir els sorrals, sorra no hi poden faltar i n'hi ha d'haver de diferent manera, però no el sorral quadrat sinó el sorral amb muntanyes, després t'ensenyaré el que anirem a veure o sigui el sorral que tingui vida pròpia amb olles, cassoles, però coses que tu no saps, que ho pots dominar que no són les paelles que aniran al cap dels nens, ni les pales típiques d'Abacus, ni les galledes típiques de la sorra de la platja, per tant, els materials després en parlarem, però sobretot el, la l'espai, la sorra, l'aigua, l'aigua és un altre dels elements que, que és important, però veure de quina manera, tres-sis, sí que

hem de jugar amb totes les pors dels mestres i de les fonts, de quina manera, una cadira de rodes que hi pugui anar, un avi, que pugui entrar... O sigui, de quina manera fem les fonts i l'aigua perquè recollim les aigües eh, per tant, és importantíssim com reguem els arbustos, quan reguem, cap on va aquesta aigua i com podem jugar hivern i estiu llavors per mi un espai importantíssim, és l'espai que tenen recanvi de robes pels nens i que també saben igual que el dins que hi ha una delimitació, vull dir que, que en un espai no podem, ara tots anem a jugar amb aigua, ara tots anem a pintar, ara tots anem a explicar contes si no hi ha una organització i que, d'àmbits que els nens poden anar fent i que saben a l'hivern, a l'estiu, de quina manera han d'anar vestits per, per protegir i per poder estar jugant tranquil·lament, i per això diem exterior i interior, hi ha d'haver un quarto de materials que s'assequi, que es puguin rentar, que els pares puguin, puguin compartir aquesta vestimenta perquè no cal tenir per tots els nens hi ha escoles que si tenen eh, però, però les botes d'aigua, tot una sèrie de, i normalment les ampes últimament aposten per, per tenir aquest material i llavors anar-ho a compartir cada any paguen una petita quantitat i el van augmentant, per tant, eines, una altra habitació per tenir eines, però adequades i diferenciar els espais que podem anar amb bicicleta, que podem, de molt moviment, de molt soroll que no sigui davant de la porta, o sigui l'espai encimentat, els caminets, el córrer que li agrada molt als, als nanos. A poder ser que sigui diferenciat, molt diferenciat, o sigui això és una cosa, que poden, què és el que poden fer a casa, què és el que no poden fer a casa, per tant, un corre passillos que, que els pares s'emporten molts perquè els hi sobren o... doncs evitarem que sigui de davant de la porta i potser serà una activitat més dirigida per tal de, d'aquest grup de que necessita molt moviment doncs que sigui més apartat a un altre ambient amb més ombra, amb més... i com que hi ha moviment, aquí es pot, es pot fer.

**Pitu:** Una cosa molt evident, però que a vegades no diem és l'ombra, aquesta és la principal potser, vull dir que a l'hora de dissenyar un espai exterior s'ha de pensar també amb l'ombra, o sigui com serà l'espai a l'estiu i com serà a l'hivern i combinar els arbres adequats, això és un detall, un gran detall. Però i referent al sorral, el tema de les sorres han de ser adequades, no qualsevol sorra.

**Carme:** No, i els paviments han de tenir, o sigui davant de la porta hem de pensar més amb rajola, amb fusta, segons quins llocs hem de pensar més amb uns altres materials que legalment es poden posar i que es poden fregar que, per tant, podem treure taules, podem treure i la, la, el canvi de

terra amb el ciment s'ha de delimitar perquè si no rellisca. La pista, moltes vegades d'un centre, i aquest és un... mira que ho hem dit vegades, però, però s'ha de viure. Llavors hi ha molta gent que, que ens ho ha fet arribar, aquest mireu que ens ho va dir, però fins al cap de tres anys que no s'ho han trobat, però delimitar vol dir que moltes vegades fas com un banc com aquí que tu estàs posant, per tant, l'estructura t'afavoreix per posar materials, per posar plantes, per delimitar i que la sorra no t'entri. Per fer mitja porta, sas?, vull dir que, que tingui aquesta forma orgànica, de veure d'un espai a l'altre que anés i, per tant, hauràs de conèixer els arbustos, com creixen, com es poden... com... bueno, tot això que és, eines importantíssimes per tenir connexió amb les famílies. Llavors d'altres aspectes del pati què és, són essencials, és tenir també un lloc on, on les famílies puguin venir amb els petits per exemple i tenir com per exemple Finlàndia a les 12:00 aquelles famílies que no treballen o que no... moltes vegades es queden i hi ha el microones, hi ha la disposició, això és un luxe, però és, és pensar més enllà de la funcionalitat del pati o sigui el dissabte, jo puc obrir aquest espai al poble, pot organitzar, és un espai del poble. Una escola bressol municipal, una escola pública, és un espai del poble. Les públiques ja les obren, ja saben, ja saben, però de la mateixa manera que hi ha l'esport, vull dir, fent possible que es pugui calentar, que hi hagi un lavabo, vull dir aquestes coses elementals, s'han de pensar: les papereres, les fonts, les fonts per beure també, estem ara, no sé si ens segueixes al Facebook o a l'Instagram, pues sovint posem coses molt determinades per dir veus, aquesta font, l'accessibilitat... per tant, també...

**Pitu:** Taules, bancs, tot de lo que tu has dit taules, bancs, que les famílies puguin allà si venen, puguin menjar, per lu que sigui, també una cosa que es fa molt a primària, però també, els 0-6 també tenir un empostissat, unes plataformes planes que donen per molt, des de que els nanos allà terregin, però també donen pel dia que ve un artista a fer de música i toca pels nanos no, que hi ha escoles que ho hem vist, pues que es pugui seure en una petita àgora saps? Perquè a infantil són àgores petites amb tres esglaons, o tipo troncs o lo que sigui, com una plataforma de fusta, o aquest detall també dona per molt. També...

**Carme:** Hi ha petits detalls que t'ajuden molt a veure si ve un artista doncs de quina manera s'apropa als infants. Pot fer una audició, però la vegada els infants han de poder tocar els instruments i tal, llavors és un punt de referència el teatre. Els nens fan teatre a sobre d'un... val?, per tant, és important pensar amb els bancs i com posem els bancs eh, vull dir que, que aquestes

coses que ens semblen que són perquè els mestres puguin parlar, o puguin esmorzar, no, he... o sigui també hem de pensar el lloc dels mestres. Com prenen el cafè com, com, com els nens doncs veuen que la vida igual de la mateixa manera que ell tenen unes necessitats, nosaltres també tenim unes necessitats, per tant, no l'entrar al dintre i al fora... saps aquests petits detalls del posaràs del mocador, on tens aquesta taula o aquests sillons igual que tens a dintre, de quina manera són punts de referència per seure, per donar tranquil·litat, per fer notes eh... A més surt de lu normal, perquè de vegades trobes les fitxes de la natura a dintre, i aquestes fitxes, a fora com a mínim no s'hi hauria de caure, es cau eh encara, i pobres mestres que, que, que, han tingut la formació o una visió doncs ara anem a dibuixar fulles, però ara fulles fetes amb una fitxa i pintar no, només, bueno és un espai més, és una relació, nosaltres sempre que hi hagi altres mirades no ens carreguem aquesta mestra si no diem va, com aquest nen pot dibuixar, com, com el fora doncs si trobem moltes fulles diferents, els nens dibuixaran fulles diferents, i per tant no farem la fitxa i la posarem estesa dins no?, vull dir, és veure aquestes incongruències, de vegades és com la Marieta Castanyera bueno, la Marieta Castanyera és molt bonic com, com a punt de trobada, però no perquè els nens diuen o quants Mohammeds o, o quan, identifiquen el mocador amb una cultura, o amb la mare de, no amb la Marieta Castanyera, per tant, l'hem de fer, però, en canvi, és una festa molt bonica per retrobar-nos, per, per disfressar-nos per, per, veure la imaginació, la creativitat, com el carnestoltes no? Tot, tot no és, és que fem eh i posem en aquest escenari qui es vol disfressar aquí i qui vol fer, però lo més essencial aquí és trobar-nos, conèixer-nos, està bé trobar el gust, estar bé trobar que estàs deixat els fills amb l'escola què és viva, l'escola que, que, accepta les diferents cultures, que, que accepta aquella mare pues, que, que, que vol ballar les sevillanes i accepta la, la, que vol ballar a la sardana i uneix la cultura, no?

Llavors aquest pati és el que ha de facilitar que això pugui passar, per tant, un bon pati també veuràs com hi ha les corrents d'aire, com les pots evitar amb la plantació, vull dir si tu poses arbres alts, doncs intentes, veuràs quin, quin material et podrà donar, una cosa, l'altre. Veuràs una espai amb materials efímers com podria ser una cuineta que els pares poden fer, és una cosa efímera, que durarà poc, o una cosa que hi ha molt estable, per exemple una cabanya pot ser una cabanya molt estable, però de vegades ni els hi agrada, en canvi, el lloc fet amb una cabanya que és amb un arbust i així, se'l van creant.

**Totes les lectures que he fet, diuen que el plàstic no és un material adient, per exemple en una sorrera, creus que les pales i galledes han de ser de plàstic?**

**Carme:** No hi ha la resposta adequada i depèn d'aquest ús de, de que tu, o sigui el que nosaltres ens fa dir plàstic si, plàstic no ens fa dir que quan treus aquelles caixes de materials hi ha disputes, llavors perquè tenir aquests materials emmagatzemats que al cap de mitja hora, o sigui ens passem mitja hora per treure'ls, mitja hora per recollir, o sigui si ens fa dir és on trobem les agressions dels infants. El nen més llest, el nen que ja comença a fer bullying és el nen que està inquiet per sortir per anar a buscar aquella pala, no és material de plàstic de no plàstic, però sí que la pala gran significa el poder i jo la vull aquesta pala i hi ha unes baralles increïbles i, en canvi, si hi ha material establert com caixes, materials naturals el que fas és que els nens no assimilïn el joc amb fer carreres de cotxes, carreres de bicicleta... sinó que se l'han d'inventar, però això és una altra manera de veure l'espai exterior, vull dir, ha de crear amb els materials i llavors ha de crear. Si no tinc pales, i tinc pals, com puc fer aquest forat? Saps? Si no tinc, si no tinc platets de coloraines, com puc fer un plat?, si jo trobo fulles o trobo trossos d'escorça, etc., etc., etc.

**Pitu:** la nostra estètica és orgànica, orgànica vol dir verd o fusta eh, i també la de reciclatge de que hi ha coses que a les cases ja no fa servei i, en canvi, en un sorral pues una paella d'aquestes per exemple de teflon, que ja no té teflon, que ja no serveix i tal, al sorral dona bastant de si ara ho veuràs.

**Carme:** si, bueno tot, tot, tot el que observes tu, però has de saber el perquè, perquè clar ni és la negativa de dir clar, si tu tens vint nens i és que, fes-ho com puguis, fes-ho com puguis, perquè realment si tens un material i treus les pales, les galledes... ara, si tens aquest material: les pales, les galledes, i la pala va al cap dels nens llavors et diré aquest potser no és el material més adequat i tu mateix te'n donaràs compte, això és lo important. Per exemple, hem trobat escoles que demanen una pala i una galleda a cada nen, llavors és la seva pala, la seva galleda, això és tremendo, això és tremendo, perquè és, no és el material col·lectiu, és una edat, als tres anys per exemple que encara: és meu, mio, mio, mio, mio no?, llavors una cosa és compartir perquè tu vols, perquè és un desig, perquè és un amic, i tens, i una altra cosa és que, que t'obliguin a compartir o fer cues, una regadora cada nen, llavors és la cua de la seva regadora, clar, és una educació més,



jo no et diré que sigui bona, però és un estrès tan gran, perquè vint nens, que ara ja baixat les ràtios, però jo quan, quan, ha de ser tot molt més senzill, sí, si reguem, no tots a la vegada pues una galleda i tenir uns gots de plàstic, tindràs molt bo per poder regar i per no mullar-se veus, per tant, no et trauràs, però si tens mitges carabasses podràs agafar també vull dir, són petites cosetes que tu, sobretot crear la imaginació, crear saps allò que quan no teníem joguines, no sé si tu quan eres petita t'havien fet jocs d'aquests a la natura que deies, deies la mare mira, amb la pell de mandarina, pues ara farem una cassoleta, ara, ara retallarem una cullera ara... la imaginació, clar, ara sí tenim tants materials com el minimon, com tot això, és molt car, i clar llavors puc jo tenir minimons a dintre, però lo que no puc és, és, m'he d'inventar els minimons a fora, els meus minimons. No? l'arc de sant martí, vull dir totes les escoles tenen el mateix material quan els nens són capaços, el fora és el que et dona, que els nens siguin capaços d'inventar i a més a més, de, de, de prendre consciència si van a dinar, si han acabat el joc o no, perquè tingui continuïtat. Llavors hi ha maneres de per exemple en el lloc que hem estat, l'altre dia vam, vam doncs jugar amb unes nenes que estaven allà i vam fer un aperitiu boníssim, llavors van venir uns altres nens i ho van tirar tot, bueno pues va ser una reflexió important de dir, com posem una nota dient: si us plau, respecteu, que l'aperitiu hem de vindre a menjar i és pel Pau, per, saps? Com respectem aquesta convivència i com un cop hem acabat el joc, ordenem el joc, saps? O sigui diferenciar que el joc pot tenir una continuïtat, el nen està cavant i diu que fa un túnel pel cavall, els forats i nosaltres, fora!, i no tenim en compte què estava fent, i estaves, vull dir quan preguntes, quan hi ha aquest temps, no? De trobar, de, de xerrar, de què estava fent, perquè tu ho has observat i clar i estàs, estàs donant continuïtat amb aquest joc i estàs donant forma, per tant, bueno, més coses que veuràs. Sobretot nosaltres t'invitem molt que abans d'acabar pues puguis passar un dematí a una escola que ja tenen un jardí i veure com funcionen, perquè sigui com molt, molt real i això és molt important, i tant, les coses, aquesta mirada que et donem nosaltres no és la crítica, sinó, hi ha baralles, hi ha espera, hi ha angoixa per la mestra, la veus que es mou molt la mestra i, en canvi, la qualitat (sona una alarma) estem fent patates al forn i està, està, el Pitu s'ho posa perquè no ens despistem. Saps? Vull dir aquest, aquesta observació, aquesta mirada dir quan, quan hi ha un problema i jo de trobar solucions i he de ser saber el perquè, vull dir no, no és perquè he arribat a treure el plàstic per què és una moda, sinó perquè estic convençuda a poc a poc que els nens han de tenir, eh, vull dir que això no vol dir que no tinguis materials he, has de preparar troncs, has de

preparar i a més molt ben esmolat, has de preparar llocs, llocs, el sorral el mig pot haver-hi una taula, una fusta, com un per imaginar després ho veuràs eh.

**Sé que vosaltres feu acompanyament a les escoles, entenc que abans de fer una intervenció feu una avaluació de l'espai, em podries dir quins criteris teniu en compte a l'hora de valorar un espai exterior?**

Sobretot hi ha un diagnòstic, eh, hi ha un diagnòstic, des del punt espacial, però sobretot amb les actituds dels mestres, les actituds, al, la forma més important és veure quines eines els hi podem donar a les mestres per tot això que t'he estat d'explicant, amb la mirada positiva dels espais, però que no és el rellotge que tenim de 9 a 11 tal i si no és el rellotge, d'una organització que faciliti la comunitat, per exemple, de 9:00 a 10:00 entren els nens, quin temps fa, quin temps no fa, com s'està... Potser de vegades és més important rebre'ls a fora que a dins perquè tens temps per parlar amb les famílies, perquè segons el temps, l'ombra que deia en Pitu, l'estada, el nen que arriba de vegades tenim nens de tres anys que arriben encara prenent un biberó i encara necessita aquella mare estar, no dir-li però per favor, perquè ja està bé home, o que el nen que arriba amb cotxet i podria arribar a caminant, per tant, tot això, és una preparació sobre els espais, per tant, l'acompanyament és més anar-se d'això, i llavors trobar les eines de, de, de quan pensem a trobar les eines del perquè, per exemple anem a pintar aquesta paret, perquè a això hi participaran els pares, bueno, has pensat que tota la vida quan faràs una foto hi haurà algun, quin artista o, o, o, aquesta pot ser la paret, no? De, de l'ombra, no?, aquesta la puc pintar blanca, o sigui, lo que fem és raonar moltíssim els mestres perquè pensin, després fan, i amb el temps van rectificants, assaig i error van rectificants, llavors el que aportem són aquests criteris sobretot. No fer estructures, no mobiliari, què vol dir un castell, no?, un castell petit o una plataforma ample, alta que es puguin trobar tots els nens, doncs fer aquest raonament i donar les eines de com fer el projecte, de com fer el projecte, llavors aquí intervé molt amb la paisatgista, amb els arquitectes, la implicació dels biòlegs, mentre, o sigui que la formació va més enllà d'una formació, sinó que els hi donem els canals de, aquí necessiteu un biòleg, perquè les plantes autòctones del vostre barri, quin és? No som nosaltres qui podem portar una solució sinó ajudar qui de la comunitat us pot ajudar, però també acompanyar aquest biòleg perquè és molt diferent una escola dels nens petits, que no, per exemple no posarem doncs les plantes que són més tòxiques sinó que les quines plantes, unes

d'abelles, doncs a l'hora que surten els nens que poden ser les 12:00 a la 1:00 quan surten doncs les avispaes, com, com, com jugarem amb les plantes aromàtiques que tothom planta plantes aromàtiques per la olor, però la sensorialitat és molt important, però no s'acaba en posar plantes.

**Pitu:** Nosaltres al 2015 va ser el primer any que ens vam planejar que necessitàvem treballar a nivell pluridisciplinari eh, amb això, perquè ens vam adonar de la magnitud de la feina que representa llavors vam tenir la iniciativa de crear el grup de treball a l'associació Rosa Sensat allà doncs en aquest grup de treball s'hi ha anat aproximant gent, han passat més de 100 persones, actualment som unes 30 més o menys que estem actives no?, i el curiós és que més de la meitat del grup són gent del món de l'Arquitectura, algun del paisatgisme, per tant, allà tenim una antropòloga, tenim jardiniers, eh, tenim gent molt diversa a part de mestres, què vol dir?, que la dimensió de quan ens aproximem a una pregunta que fem doncs és que ens trobem, per una banda, el col·lectiu de, de pares i mestres especialment el que ens interessa més és els mestres perquè són les que hauran de dinamitzar i els que estaran dia a dia, no?, però després resulta que hi ha la dimensió tècnica que comença a sortir ara pel que diu la Carme no? De quines plantes, com escollim, com, com són els paviments, què es podria fer, com és el clima, clar nosaltres aproximem com a mestres, els dos som mestres, per tant, quan anem a una escola el que volem, t'ho puc simplificar, què volen aquesta comunitat? Què volen que passi al pati, aquesta pot ser una pregunta que avarca molt, què volen que passi al pati, perquè clar, ja has vist que t'he dit que hi ha mestres i famílies, perquè a vegades ens criden les famílies, no els mestres, llavors hem de veure fins a quin punt els dos estan remant cap a la mateixa direcció, o no, perquè l'èxit d'un procés de transformació ve d'aquí, de cada comunitat estiguin tots d'acord amb una idea i, per tant, nosaltres, la nostra acció és en aquest sentit més pedagògic i social no? De parlar amb la gent, comunicant-se i veure a través de les converses i no els hi fem la pregunta quan arribem, que voleu que passi? No, sinó que anem veient les actituds, anem veient les interaccions entre ells, quan hi ha un col·lectiu de mestres refractari, que vol dir que són, a vegades els mestres no els hi agrada que els pares s'hi fiquin, eh?, bueno per sort a la majoria escoles que anem ja no passa gaire, no?, però bueno, aquesta és la nostra funció, però arriba un moment com deia la Carme que està molt bé que els escoltem i tal, però ens diuen i bueno i com ho fem això, volem fer coses, però com?, llavors és quan hem necessitat aprendre nosaltres a nivell tècnic, no?, de jardineria, paisatgisme, arquitectura, construcció, etcètera. I aquí és on hem fet les sinergies importantíssimes amb

personatges tècnics que estan en un moment del procés, són necessaris, no?, i llavors busquem aquesta continuïtat, no? De què, de què les intencions de la comunitat educativa es puguin plasmar amb un dibuix, amb un plànol, amb uns plànols globals per l'espai que donin resposta a saber què és lo que volen que passi entre tots, no? pues de cara amb un procés posem de 10 anys, no?, com pot arribar a ser allò i llavors es fan, s'unifica el paisatgista i fa un plànol, a vegades tenim fotos, no? Què està un plànol, amb capes de paper transparent, per fer diferents propostes, tal, amb l'equip parlant i tal, no? I llavors d'això es fa un, una sèrie de fases i com que no hi ha moltes peles normalment per fer això, hi ha poques, però mai és un problema l'economia perquè un any pots fer una mica, pots gastar 1.000 euros només i un altre any a lo millor et pots gastar 5.000, i un altre any el millor aconseguixes que et donin una subvenció, quan guanyes un premi o l'ajuntament s'implica molt i ells et fan un procés com està fent l'Ajuntament de Barcelona a moltes escoles, per tant, ja has vist la complexitat de la nostra intervenció, eh o sigui nosaltres som una mica els catalitzadors, eh, els que posem en marxa, eh que engegarem el motor i llavors allò rutlli.

**Carme:** i de vegades no hi ha una fórmula, tens allà una quantitat de famílies que s'han proposat fer una cuineta, no?, i tu saps que la cuineta no durarà gaire i que serà un impediment, o, o s'han proposat comprar en una empresa caixes per fer una cuineta i saps que allò serà per escalar, però has de callar, has de, els hi dius, però has de, han de donar resposta. O sigui, el motiu més important de, és acollir aquesta sensibilitat de famílies que ens trobem amb els nens de, de tres anys sobretot, que és una sensibilitat molt gran i que s'impliquen els pares per acollir la comunitat, per acollir un espai de convivència, d'il·lusions, de projectes, i a poc a poc, es va transformant i nosaltres el que fem, és donar aquestes eines, a vegades hi ha escoles que ens han demanat i hi has anat, ens hi hem passat la formació, la trobada i tal i al cap de tres, quatre anys ens han tornat a cridar dient ostres és que per fer la cuineta vam fer tot això, i això és un desastre, perquè resulta que l'Ajuntament ens ho ha fet treure tot, tot, tot. I clar nosaltres ja sabíem que això, per tant, què és el que els hi aportem nosaltres, ei anem a trobar aliats, la paraula anem a trobar complicitats, i anem a parlar amb l'ajuntament i tinguem projectes una mica seriosos, però sense especificar que pintarem el terra, el terra, pintar a terra i al cap d'un any la pintura ja està tota fora, però a més a més els nens no hi juguen, bueno farem un rocòdrom, resulta que dona més problemes, que perquè no coneixem les normatives, i allà ha caigut un nen, i se'ns ha fet un mal un nen, perquè hem posat troncs, tothom ha posat troncs, però no sabíem com posar aquests troncs, i els hem posat sobre

ciment, per tant, com que no coneixem les normatives, nosaltres lo que hem de fer, és eines, però també hem de respectar que passin coses i que siguin ells mateixos, llavors la complexitat, és enorme, però quan hi ha una actitud positiva, a veure, per exemple, un exemple clar de fa dos dies, trobem una trucada i una demanda d'una escola de Menorca, llavors aquesta escola, és una escola nova, de fa deu anys però el pati de, de primària i infantil ciment total, imagina't a Menorca, amb aquell sol i els pares es veuen amb la il·lusió i, i el treball que fan, fan una recerca, un diagnòstic, preguntant als nens, preguntant als mestres, els mestres hi ha un equip directiu nou tenen molt d'interès, però els hi falten les eines, llavors hi ha una motivació molt gran i nosaltres que ens truquen i lo que diem és a veure, amb què és que us podem ajudar nosaltres?, a cosir, a pensar, però més aviat frenem que no, que no avancem i de vegades aquest frenar també ells necessiten que tenen uns calerons i han de veure alguna cosa en què gastar-los, amb què posar, el que, però si això fa comunitat, llavors nosaltres el que hem fet és donar un equip, que sabem que els hi pot donar resposta perquè és un equip d'arquitecte, però que no comença dient què ha de posar, sinó que fem maquetes amb els nens, fem maquetes amb les famílies, fem maquetes amb les mestres per prendre consciència, aquest és el procediment més importantíssim, però aquesta família encara tenen necessitat de fer algo i llavors han anat, bueno pues quina és l'empresa que et pot posar, de quina manera pots fer coses que després et serveixin, que no siguin un impediment. Sí, sí, t'ho posen camions de terra, de sorra, si et fan una muntanya, sí ja et fan un... allò, al subsol, s'enriquirà, per tant, què els hi donem, va, sí, tirem endavant, però tingueu en compte què és el que us fa falta perquè tinguem després aquesta maqueta i aquest conjunt de coses, llavors lo que és important amb una escola infantil és, veure aquesta continuïtat fins a 6è, fins a, o sigui començar pels petits, però, però anar pujant, però anar creant una cultura diferent de l'espai exterior i a la vegada és, no perdre el temps, saps? I aquesta sensibilitat, però si tu els tres anys mai has documentat de lo que fan al pati, la convivència, el pacte, com els nens s'han de dividir l'espai, com els nens s'han de respectar, com els nens comparteixen el material, comparteixen quantitat de coses, que es valora el treball com l'esport, la psicomotricitat, les matemàtiques, tots estan amb aquest projecte global, per tant, hi haurà la sensibilitat d'adequar l'espai, però també de, de donar un valor el que estan fent que en el nou currículum, el projecte val la pena que tu llegeixis aquí és la infància, la perspectiva em sembla que ho vaig compartir al Facebook del Safareig o, o ho vaig compartir a l'Instagram, però, però que vull dir que només que llegeixis el tros i el que diu de les necessitats.

**Pitu:** Aquí diu, bueno és una visió molt global eh, però concreta molt. Llegeixo un paràgraf. Diu: el currículum d'educació infantil integra el primer i el segon cicle en una sola etapa educativa amb identitat pròpia, és un currículum que posa en el centre de totes les decisions l'infant i el desenvolupament de totes les seves capacitats, que el reconeix com el protagonista del seu propi aprenentatge i del grup el qual pertany i que respecte i s'adapta a la forma globalitzada de desenvolupar-se i aprendre, es tracta d'un currículum que prioritza el benestar, el gaudi, i l'aprenentatge, i que genera contextos educatius basats en situacions, amb sentit, funcionals, significatives i contextualitzades des del respecte als diferents ritmes i a la sensibilitat de l'etapa. Eh? Imagina't eh, respon totalment això.

**Carme:** Quan tu estàs pensant el perquè, l'espai has de saber el perquè, vull dir aquí realment és una continuïtat i, per tant, entre les classes i tal pues tindrà caixes de fusta que puguin fer construccions, que puguin fer i tindrà dividit l'espai el doble del dintre i a fora. Què fa molt fred? Doncs, de quina manera farem com, com tancar aquest espai perquè el puguin tenir, com el puc jo pujar. Què cauen moltes fulles i són tòxiques? De quina manera faràs un paravent, un para... per recollir les fulles, perquè, perquè tu no hagis estat pensant amb l'Infant que, que, que, que, que l'ha de color, no? Vull, dir clar tot, tot és pensar aquest espai i clar quan els pares els hi dius què és el que vols, pues puc tenir continuïtat, els pares t'ajudaran, però quan ja tens una mirada, si te'n vas a les fotos, no sé, t'enviarem ara una presentació, i veuràs com delimitar, de vegades no és els barrots, sinó també posar d'una altra manera, però que delimita. Clar, cada espai et dirà alguna cosa diferent el que és important és sapiguer el que no vols i per exemple el cautxú i aquells barrots tancats, allò és, eh, allò no ho vull, vull que el nen pugui obrir la finestra, perquè el dia que el nen està mossegant és que m'està demanant d'anar amb una altra, amb un espai més gran, eh, el nen de tres anys que mossega tots els nens que són més petits, perquè demana, demana. Mossegar què vol dir?, demanar algo. Eh? I,i,i,i,i, obrir l'espai vol dir que tens companyes que es corresponsabilitzen, que no diu els meus nens sinó que és una companya que si un nen té mocs, sabràs a on anar per poder mocar, tindrà, no sé, quantitat d'aspectes, pensant no? Pensant, llavors per això, per això l'espai exterior és tan important sobretot fins als 6 anys, és que gairebé ja no haurien de trepitjar dintre i és al revés, però és el revés perquè els mestres no tenim aquesta satisfacció de pensar que estàs treballant, avui hem fet psicomotricitat, avui, avui hem treballat l'esquema corporal,

avui hem... com si fóssim obrers, eh, sinó la situació, descripció, uns jugaven, els altres, per això és tan important de tenir temps per fer el diari, per recollir, etcètera, etcètera. Després te n'aniré a buscar un de diari.

### **Quin creus que ha de ser el rol del mestre o la mestra en aquest espai?**

**Carme:** La presència activa, no la presència de mirar, mirar, jo de vegades quan trobo els mestres i allà, com si fessin meditació i veus com nens es treu els ulls i que una mare entre i troba la mestra i la mestra ni s'aixeca, o té una baralla i la mestra no, perquè s'han de resoldre els problemes, no. És una presència activa, és una presència de seguretat, és una presència que s'ha donat diferents moments. És el moment de vegades que pots explicar un conte a un nen individualment, pots fer jocs de falda, pots donar, és un moment. Jo sempre poso l'exemple de tres cadires, no?, la cadira alta, el silló, et demana, et demana, estic elaborant un document, t'invito si vols pujar, a seure, hi ha una llibreta, però també invites a la família si vol seure al lloc alt, no?, que els nens et trobaran per aquí i faran, però els hi estàs dient estic treballant, estic donant de menjar, o estic curant aquest nen o... la cadira mitjana, que és la cadira que apropa el nen, per explicar, per mirar, per escoltar-lo, per xerrar i el terra, què és per jugar i de vegades hi ha d'haver situacions d'aquestes combinades, l'espai, lo més important és trobar l'espai que tu has recollit que avui amb els audiovisuals tenim, fas un seguiment d'un l'infant i de vegades ho posem i després quan xerren ells el que han fet és impressionant, un altre dia fas un altre nen, no?, tinc joc, i el mateix el que sembla que està fent un, l'altra és totalment diferent per la seva explicació, depèn del llenguatge, depèn de, de mil situacions, clar, si hi ha un lloc per pintar, no tots els nens pintaran, sinó, per tant, faràs les coses tranquil·lament si tens una noia que fa pràctiques, pues li donaràs una funció també, si tens una família l'has d'integrar també, no és la família que fa l'adaptació i au allà i us deixo sinó, quina és la teva funció, quina és, com em pots ajudar que ells tinguin... per tant, donar-l'hi la seguretat que el seu fill és únic, que només de vint, ja en tinc dinou, i llavors, és donar-li la funció. Mira aquí tens els papers, si veus que té mocs pues la manera que ho fem és que soni molt fort perquè aprendre a sonar-se és aprendre el llenguatge, no faràs grans discursos, però diràs és la preescriptura, és la més important. Si un nen vol dibuixar, doncs, sí, si vols encuidar-te d'aquest espai que fan pintura, pues mirar aquí hi ha la palangana, aquí hi ha per rentar-se les mans... l'espai i els materials orienten, però amb una petita explicació ja estan, si el nen té pipí i el vols

acompanyar doncs està aquí, si el nen no l'has del canviar perquè s'ha embrutat doncs ho fan d'aquesta manera, l'espai Orienta i més que moltes reunions és aquest petit trobament de les famílies, però les famílies es troben no allà fent nosa, pensant amb el seu fill perquè el seu fill, no?, que et fa, és, és agafar pues no, l'única cosa que et demanem és que els materials que estan a dalt, no els baixem si no veiem la situació, però tots aquests materials que estan aquesta alçada, els pots baixar tot el que està terra també, per tant, tu mateix veuràs i tornaran l'espai, hauria de donar punts de referència.

**Pitu:** El paper de la mestra, que és la teva pregunta, no? El paper de la mestra és que en una escola que té un jardí, no és només el paper enfront dels seus alumnes de grup com a tutora, no, sinó que s'hi afegeix una segona dimensió encara que hi hagi delimitacions es barregen, no? Ara que ja no hi ha la covid, ja no hi ha tantes delimitacions, després els nanos es mouen, per tant, tu ets la mestra del teu grup, però també ets la mestra de tots perquè quan hi ha un incident, quan veus que pot passar algo, quan crida l'atenció una cosa maca que està passant li pots dir a la tutora de mira què està passant, no?, per tant, aquesta dimensió és maca eh, o sigui és necessària. Quan l'equip de, reuneix i organitza, s'organitza, han de tenir aquesta visió no només el teu grup i jo soc la mestra i els demés no me'n cuido.

**Carme:** tinc sorra a les sabates, ves a la teva mestra, eh? Vull dir no, és l'atenció humanitzada. Jo estic escrivint per una escola i dic que els espais són cop capses que es van obrint, i aquesta és la primera porta per interrelacionar-se amb altres edats, eh, o sigui et diuen lliure circulació, nosaltres aquesta paraula eh... ambients, sí, però ambients que siguin tranquils que no siguin a les 7 del matí, hem d'anar a treballar, hem de preparar l'ambient de la farina, l'ambient de... i tu te'n cuidaràs de... i després tens tan material en vés de fer la vida quotidiana, tranquil·la, relaxada, de diferents, l'aula de la Taruca a diferents maneres de veure i jugar, però amb dosificació, sense estimulació màxima, sinó que els nens ja tenen les seves mans, l'art de fer-ho.

**Pitu:** tu ja ho has dit, però l'art de la mestra de fer-ho, l'observació sistemàtica, la documentació, però jo, m'agrada perquè quan jo m'hi he trobat, perquè jo quan hi vaig i estant nanos, també m'hi fico, i a mi m'agrada, a vegades ficar-m'hi, ser actiu, segurament perquè jo he viscut a Dinamarca, i ella també, hem estat a escoles de bosc i amb conviscut amb el dia a dia les escoles de bosc i



sobretot ens interessa molt l'actitud dels mestres, quan els nanos estan al bosc, també s'ha de dir que tenen unes cabanes al bosc fantàstiques que li donen mil voltes algunes escoles bressol d'aquí, són unes cabanes de bosc a Dinamarca, però bueno, estan totes sempre que fa bo, estan a fora, i si plou o això, s'equipen, però si plou molt go inside, o sigui, entren a dins i allà tenen sales, però bueno, l'actitud del mestre també és activa, una gran part és observació, del que està passant, però hi ha vegades que lo que fan és veuen un repte i els nanos estan al límit perquè el tronc fa molta pendent, i està aixecat més d'un metre i ells van i els ajuden i els ensenyen com saltar i jo a vegades quan he anat a escoles he agafat i he vist una pendent, una font, i m'he inventat un riuet. A vegades això també és maco, no només observar sinó quan veus coses que poden donar més de si, doncs, tu també t'impliques.

**Carme:** de vegades et tornes infant, no en pots abusar d'aquesta acció perquè... però has de saber el moment oportú. Per exemple nosaltres hem fet una xerrada amb les famílies i amb els mestres i l'hem fet a fora i han vingut els nens, llavors la millor manera com diu el Pitu, posar-s'hi perquè estan allà les famílies sense estar preparat ni res, però vas veient com aquell, aquella mica d'aigua, els nens no s'han ni embrutat, però han desaparegut del conflicte d'estar de falda de la mare i és la millor manera de començar a jugar amb l'aigua, amb aquell grup de pares que ja tenen un interès, llavors és el moment de començar a treballar aquest, nosaltres tenim aquesta experiència de no tot és veritat ni, el que si que és veritat és aquella mestra que ni documenta, ni està pendent i que està assentat, passiva i diuen oh, perquè és l'edat, que juguin, que juguin, no aprenen, i llavors sí que allò es converteix quan arriben a casa diuen que has fet? Ah he estat al pati, he jugat, i no saben què han après llavors el nen quan arriba, ha de saber què ha après i la mestra ha de saber el punt d'aprenentatge, això és molt important. Perquè sinó trobem aquella mestra, com que si a infantil... hi ha conflicte eh, amb primària després, perquè diuen clar estan acostumats a estar tota l'hora al pati, i no, no, no i clar com que és a l'edat de jugar, pues ja ho acceptem, però, però després a primer no, no, no.

**No hem comentat el tema del risc/perill, quina opinió en tens?**

A veure, els espais han de donar seguretat, això és un principi importantíssim, i per tant farem que, que, que, ni les alçades, ni, ni les plataformes, ni, ni l'abocament. Però realment, els espais han de

donar la mesura al seu risc, els seus reptes que han de tenir els nens, eh.

**Pitu:** Això que està dient ara, és la introducció que surt a la normativa, després et direm quina és i tal, diu unes frases, hi ha un paràgraf que diu això que està dient ella, perquè la normativa no vol ser fiscalitzant, o per castigar, o per prohibir, la normativa els que l'han fet, l'han feta per donar seguretat, o sigui, tu saps que si fas una cosa en una certa altura hi ha un perill, llavors els de la normativa que és europea, han establert a partir de 60 centímetres, una caiguda d'un nano, pot ser greu, si hi ha un paviment dur, llavors s'ha de posar un paviment amortidor, és de sentit comú, però és que la normativa ja t'ho diu, i si et passa això, eh, tu saps que si no ho has tingut en compte, pots tenir un problema, si et denuncien i tal i qual, al final no és que hi hagi una llei que ho digui, però els jutges miren la normativa, per tant, nosaltres parlem de la normativa en aquest sentit de ser còmplices, és a dir de respectar això, així ens dona la seguretat que hi pot haver un problema greu.

**Carme:** Ja ho veuràs, parlem d'aquestes normatives, veuràs allà que no hi ha res, que, però que si hi ha un, un tronc ha de ser prou ben estable per tal que mai es tombi i caigui al peu d'un nen, és de sentit comú, vull dir que llavors, tu has de mirar la força del nen, has de mirar les possibilitats i si el nen vol fer rodolar, potser és important que agafis rodes, que agafis altres materials que potser no són molt macos, però que tots hem jugat amb la roda de... per tant, quines coses, la força li faran els nens, però d'entrada si entres al Safareig, hi ha un capítol que diu normativa.

## **8.2. Annex 2: Entrevista infants (E2)**

### **Infant 1**

- Us agrada l'estona del pati? Per què? M'agrada molt el pati de darrera, perquè hi ha el cotxe tan gran i del pati del davant el tobogan que és tant alt i m'agrada jugar amb els meus amics.
- Què és el que més us agrada del pati de l'escola Marta Mata? I el que menys? No m'agrada el tobogan tan curt de l'elefant.
- Què us agradaria que hi hagués? Un parc d'atraccions, una piscina per banyar-nos i un tobogan gegant.

- A què us agrada jugar al pati? M'agrada jugar a mata-zombies.
- Feu servir alguna cosa per jugar? (pales, galledes....) Els meus amics agafen una pala per matar-me perquè juguem a zombies. També m'agrada fer castells a la sorra.
- Us imagineu que en comptes d'aquest pati, tinguéssiu un bosc o una muntanya? A què jugaríeu? Us agradaria? Per què? M'agradaria una muntanya per esquiar, jugaria a esquiar, i si no hi hagués neu jugaria a amagar.

## **Infant 2**

- Us agrada l'estona del pati? Per què? Sí, perquè és un moment que podem jugar.
- Què és el que més us agrada del pati de l'escola Marta Mata? I el que menys? M'agrada que podem jugar, i no m'agrada quan em peguen i em fan mal.
- Què us agradaria que hi hagués? Atraccions.
- A què us agrada jugar al pati? A vegades a pares i mares, a vegades a Pijamasks, una mica de tot.
- Feu servir alguna cosa per jugar? (pales, galledes....) A vegades netejo els porxos, a vegades omplo les galledes de sorra.
- Us imagineu que en comptes d'aquest pati, tinguéssiu un bosc o una muntanya? A què jugaríeu? Us agradaria? Per què? Si hi hagués algun arbre baixet, m'enfilaria.

## **Infant 3**

- Us agrada l'estona del pati? Per què? Sí, m'agrada per jugar.
- Què és el que més us agrada del pati de l'escola Marta Mata? I el que menys? M'agrada el tobogan gran, i no m'agrada el tobogan petit.
- Què us agradaria que hi hagués? Una tirolina amb un tobogan gran molt llarg.
- A què us agrada jugar al pati? A superheroïnes.
- Feu servir alguna cosa per jugar? (pales, galledes....). No.
- Us imagineu que en comptes d'aquest pati, tinguéssiu un bosc o una muntanya? A què jugaríeu? Us agradaria? Per què? A llops.

## Infant 4

- Us agrada l'estona del pati? Per què? Sí, perquè jugo i tinc molts amics.
- Què és el que més us agrada del pati de l'escola Marta Mata? I el que menys? M'agrada el tobogan i la caseta, perquè a la casa ens hi podem enfilem i el tobogan ens podem enfilem sobre la teulada. No m'agraden les pales, perquè a vegades es descontrolen i piquen i van al cap.
- Què us agradaria que hi hagués? Ple d'herba, amb un tobogan i una casa ben gran que m'hi pogués enfilem.
- A què us agrada jugar al pati? A policies, a frozen.
- Feu servir alguna cosa per jugar? (pales, galledes....). Agafo pals i sorra perquè fem dibuixos al terra.
- Us imagineu que en comptes d'aquest pati, tinguéssiu un bosc o una muntanya? A què jugaríeu? Us agradaria? Per què? A la muntanya escalaria i quan sigues a dalt jugaria amb un joc de frozen, i amb un bosc faríem gimnàs. M'agradaria que en un bosc, plogués, així veuríem l'arco iris i els cargols.

### 8.3. Annex 3: Graella d'observació (O1)

PAUTA D'OBSERVACIÓ					
Centre:	-	Nivells:	6-10	Data:	15-02-23
Com ocupen els infants l'espai?	Alguns infants es desplacen per el bosc corrent, d'altres es queden al costat del foc i es desplacen poc, es queden al centre on hi ha els demés i no marxen lluny. Es desplacen horitzontalment.				
Quin material utilitzen? Quin ús en fan?	Agafen troncs, branques, serradures i paper de diari per posar-los al foc, les pelen amb el ganivet i amb aquests construeixen "varettes", l'utilitzen de joc simbòlic com ara "urpes", trenquen branques petites, serradures, branquetes. Utilitzen eines com ganivet per tallar troncs, encenedor manual per encendre el foc.				

Posen a prova les seves habilitats motrius gruixudes i fines?	Sí, trenquen branquetes amb els dits, fan rodolar troncs, pugen a sobre el tronc i fan equilibri, amb el tronc rodolant intenten aguantar-se a sobre, corren pel bosc, rodolen pels desnivells del sòl, posen serradures i troncs al foc.
Quina relació hi ha entre ells i elles en aquest espai?	Hi ha una relació de respecte entre ells contínuament, s'ajuden entre ells i no hi ha cap conflicte en el joc.
Quin tipus de jocs desenvolupen o predominen?	Joc simbòlic.
Com és l'espai?	L'espai és el bosc, ofereix moltes oportunitats de moviment pels seus desnivells, racons i pins que hi ha, porten una manta de pícnic que els infants col·loquen a l'ombra i fan conversa, descansen, mengen i juguen a cartes, aquest espai ofereix oportunitats de relació entre ells.
Quin és el paper del mestre o la mestra?	A l'escola els mestres s'anomenen acompanyants, aquests fan preguntes al llarg del dia, intervenen si cal, ajuden a les tasques que fan els infants com posar llenya al foc i tenen converses amb ells.

## 8.4. Annex 4: Diari de camp (DC1)

15-02-2023

Avui he visitat una escola d'educació viva. A l'entrar m'han presentat el grup d'infants que faria l'observació i després d'esmorzar i fer rotllana ens en hem anat tot caminant fins a Sant Roc on durant el camí expressaven les ganes de fer foc. Un cop allà, ens esperava en Josep, un home que cuida el bosc, seguidament en Josep ha explicat que avui tallaria un pi que estava mort, així doncs, en ensenyar el tronc, els infants han vist que hi havia una crisàlide al tronc, els ha explicat què era i l'han posat a un altre lloc per salvar-la.

A continuació, en Josep ha tret les males herbes del costat del tronc amb una destrat i ha lligat el tronc que volia tallar amb una cadena i una corda a un altre arbre.

Els infants quan volen poden menjar l'esmorzar que els ha sobrat i fer el que necessitin en cada moment.

Un infant agafa un tros d'escorça d'un arbre, l'acompanyant li diu que li demani en Josep si pot fer-ho, ja que potser aquell arbre encara està viu.

L'acompanyant fa preguntes com: Perquè creieu que en Josep lliga la corda i la cadena al tronc?? Sabeu com es talla el tronc?? "siii, fa una ve baixa".

En Josep talla el tronc amb la serra elèctrica, els infants s'asseuen a un lloc segur i observen com ho fa atentament.

- "Uau! Ha caigut just on ell volia!"

Un cop tallat, els infants pugen sobre el tronc, s'hi assenten i observen com segueix tallant les branques.

Seguidament, els infants agafen les branques que ha tallat, les trenquen i fan una muntanya de branques, troncs i serradures col·locant-les totes amb molta cura, després hi afegeixen a sota paper de diari i encenen el foc.

- “El paper de diari a sota i les branques a sobre, molt bé Martí”
- “Dimecres passat com que va glaçar, ens va costar molt més d’encendre’l”

Dos infants mentre aquests encenen el foc fan equilibris sobre el tronc llarg del pi tallat, en Josep acaba de tallar les branques i els dos infants riuen molt, ja que des de sobre el tronc senten la vibració de la serra elèctrica al seu cos.

En el moment que els infants estan fent equilibris els troncs tallats a l’espai natural, s’ha observat un cert risc, ja que els infants podrien caure, tot i això, en cap moment han caigut, ells mateixos tenien el control del seu propi cos.

Un cop encès el foc, el controlen i hi van afegint branques amb cura.

Un infant es queda bocabadat seguint observant en Josep tallant el tronc del pi a trossos.

Un dels infants observa el foc i expressa que té por, l’acompanyant li explica que si mira d’on ve el vent veurà on es dirigeix el foc i es podrà apartar, la nena ho entén i es mostra més segura allunyant-se per ella sola.

S’ha observat risc amb el foc, ja que és un element perillós però tot i això els infants sabien en tot moment fins quin punt podien acostar-se i sabien com tractar-lo.

Dos infants marxen tot perseguint-se un a l’altre i inicien un joc simbòlic, tot i això no marxen gaire lluny dels demés. Els altres es queden al costat del foc observant-lo.

- “Què és aquest fum negre?”
- “És per la resina!”

Observen que el foc va corrent per l’herba cremant-la en forma de cercle fent-se cada vegada aquest més gran i fan hipòtesis sobre el que pot estar passant.

- “Jo crec que és pel vent”
- “Va molt bé que es cremi perquè és com els cabells, que si es tallen en creixen més”

En Josep porta una regadora i rega l’herba perquè ja no es cremi més.

Un nen tira pinyes al foc, els altres trenquen tronquets petits.

- “Mira, es trenquen en trossos idèntics”

Els infants del joc simbòlic fan veure que són foc i es continuen perseguint, seguidament agafen un tronc amb forma d’urpa i fan veure que ho és, s’inventen una història de guardians i fan veure que lluiten.

- “És la urpa del monstre”

Un infant demana a l’acompanyant la manta de pícnic i l’estira a l’ombra on s’hi asseu i observa el foc i després un altre s’hi afegeix, més tard dos més i inicien una conversa sobre Harry Potter.

Els dos infants que juguen a joc simbòlic s’allunyen, l’acompanyant els va a buscar i els explica que ara que hi ha en Josep ens hem de quedar per aquí el voltant i continuen el joc a prop dels demés.

- Amb dos troncs en forma de X diu: “és el territori dels T-Rex”

Dos infants segueixen afegint branques i controlant el foc, mentre els dos infants juguen i els demés continuen la conversa a la manta.

Una nena marxa de la conversa i intenta unir els dos extrems de la cadena que hi havia al tronc.

En Josep els explica, que els trossos que ha tallat del tronc serviran de seients per l’escola.



Dos infants es posen a rodolar per una baixada que fa el terreny, altres dos balancegen drets amb els trossos de tronc tallats.

Un infant veu una flor i li diu a l'altre:

- “Que rara, és verinosa si te la menges”
- “Ara l’has tocat, no et pots llepar els dits”

Un infant agafa un ganivet de la motxilla de l’acompanyant i es posa a pelar un tronc que posteriorment fa servir de vareta.

Finalment, en Josep els explica que al principi de començar a tallar els troncs ha vist que els quedava torts, quan passa això s’ha de mirar la serradura, si és fina vol dir que talla tort, sinó és que talla recta. A continuació fa una pregunta:

- Perquè creieu que els boscs estan tan poc cuidats ara i abans no? Ho sabeu?

Els infants no ho saben, i explica que abans al no haver gas la gent necessitava troncs per escalfar les cases i els tallava dels boscos, i per tant estaven molt cuidats, però amb l’aparició del gas, no hi havia demanda i el 90% dels pagesos va marxar i per tant també van desaparèixer els xais que es menjaven l’herba...

L’acompanyant diu: sabeu què és el 90%?

- “Sí, més de la meitat!!”

Molt bé, o sigui que si n’ha hagués 10, 9 haurien marxat.

(A continuació els infants dinen al bosc i es fan ceba i algunes verdures al foc).

## 8.5. Annex 5: Graella d'observació (O2)

PAUTA D'OBSERVACIÓ					
Centre:	PUJOLÓ	Nivells:	13,14,15	Data:	23/02/23
Com ocupen els infants l'espai?	Els infants estan en aquest espai desplaçant-se corrents per a tot arreu, fins i tot en algun moment pugen a algun arbre, no molt amunt però si a mig tronc.				
Quin material utilitzen? Quin ús en fan?	El material que utilitzen són un carro per portar els tappers de l'esmorzar dels infants, mocadors i tovalloletes i si un infant en un moment donat està cansat, pot pujar-hi. Allà també porten uns guants i unes pinces llargues per tal d'agafar escombraries que troben pel terra.  Allà utilitzen materials naturals per tal de fer dibuixos sobre el terra amb aquests.				
Posen a prova les habilitats motrius gruixudes i fines?	Sí, ja que tallen troncs i branquetes amb els dits, pugen els arbres, confegeixen dibuixos amb els elements naturals, es desplacen corrents pels desnivells del bosc....				
Quina relació hi ha entre ells i elles en aquest espai?	Hi ha una relació de respecte entre ells, en algun moment donat si hi ha algun conflicte la mestra hi intervé però n'hi ha hagut pocs.				
Quin tipus de jocs desenvolupen o predominen?	Hi ha bastant joc simbòlic, després entre tots han creat un joc més dirigit.  Joc cooperatiu, on els infants han d'anar a buscar diferent material natural i amb grups petits crear dibuixos al terra.				
Com és l'espai?	L'espai que han anat els infants és el pujoló i és un bosc que hi ha a Taradell, aquest espai al ser natural amb arbres, desnivells ofereix grans oportunitats de moviment, relació i risc. La vegetació és diversa.				
Quin és el paper del mestre o la mestra?	La mestra dirigeix el joc, però no hi participa sinó que fa de guia.				

## 8.6. Annex 6: Diari de camp (DC2)

Dia 23/02/2023

Hem sortit de l'escola i primer hem passat per una botiga on venen menjar d'animals i hem comprat varis pots de menjar pels animals de l'escola (conills, periquitos...).

Un cop hem arribat al Pujoló, hem esmorzat i després han fet una estona de joc lliure.

En acabar, un infant s'ha posat els guants i amb les pinces ha començat a recollir brossa del terra i tirar-la a la paperera.

El pujoló és un bosc al costat de la carretera amb limitacions, ja que està delimitat amb una barana, al costat hi ha la carretera, tot i això és gran.

Seguidament dos infants pugen el tronc d'un arbre i dos més s'hi afegeixen.

- “És un barco”
- “Sóc l'spiderman”

Alguns infants s'enfilaven els arbres, té un cert risc però ells controlen el seu cos i cadascun sap fins on arribar.

Dos infants juguen a atrapar-se tot amagant-se darrere els arbres.

A continuació la mestra els crida i comencen un joc cooperatiu dirigit i explica:

- “Hem d'anar a buscar pel bosc material natural que trobem i posar-ho ordenat damunt la taula”

Així que els infants comencen a buscar fulles, escorça d'arbre, pals, tronquets, pedres, branques, plomes, pinyes, aglans i soca d'arbre. A continuació la mestra diu:

- “falten pedres”

- “ja no calen més fulles”
- “veieu entre tots quina feina que fem??”

Dos infants veuen que al pilot de fulles n’hi ha de dos tipus, i també les classifiquen.

- Infant: “vull més pinyes”
- Mestre: “doncs has de mirar sota els pins”

Mentrestant, una nena agafa una pinya i comença a desgranar-la, “uau! Hi ha pinyons”

- Mestre: “val, ara hem de col·locar tot aquest material d’una manera determinada tot fent un dibuix al terra, ho farem per petits grups”

Els infants es posen en grups de 3.

- “primer ens hem d’ubicar en un espai concret i parlar amb els membres del grup quin és el dibuix que volem fer i posar-nos tots d’acord”

Els infants un cop ho tenen decidit, van a buscar el material i comencen a fer el seu dibuix.

- “I si fem un arbre?”
- “Podem fer un cor amb ulls”
- “És una casa”
- “Perquè no fem el cor més gran?”

Un cop han fet els dibuixos, la mestra diu que cada grup ha d’explicar als companys el que ha fet.

- “Això és un arbre i això és foc”
- “És una casa, la llar de foc i el sofà”
- “És un cor que té cara”
- “Sembla un gat, o una casa”

- “Nosaltres hem fet un poble”

Finalment, hem recollit i hem anat cap a l’escola a dinar.

## 8.7. Annex 7: Graella d’observació (O3)

PAUTA D’OBSERVACIÓ					
<b>Centre:</b>	<i>Espai exterior escola</i>	<b>Nivells:</b>	<i>13,14,15</i>	<b>Data:</b>	<i>23/02/23</i>
Com ocupen els infants l’espai?	Els infants es desplacen per a tot l’espai exterior, anant a totes les zones. Es desplacen horitzontalment però també verticalment quan pugen a les cordes dels arbres, al mur de la balla i a les construccions.				
Quin material utilitzen? Quin ús en fan?	El mobiliari que hi ha en aquest espai són bancs, palets, taula i dos bancs, una cabanya de fusta, circuit de tubs a la paret, rocòdrom. De material hi ha caixes de plàstic, cordes amb nusos penjades als arbres, circuit de tubs a la paret, rocòdrom, pales i galledes de plàstic, olles i cassoles amb cullerots i nines i ninos de peluix.				
Posen a prova les seves habilitats motrius gruixudes i fines?	La motricitat gruixuda sí, ja que per enfilarse, fer equilibris, fer construccions amb les caixes i pujar-hi treballen la motricitat gruixuda.				
Quina relació hi ha entre ells i elles en aquest espai?	La relació és de respecte, tot i que han sorgit alguns conflictes sobretot per el gronxador.				
Quin tipus de jocs desenvolupen o predominen?	Els jocs predominants són el joc simbòlic i també el joc motriu.				

Com és l'espai?	Aquest espai està ambientat per diferents propostes, un d'ells és la cabanya de fusta, el rocòdrom, l'hort, el sorral, l'hivernacle, les tortugues i l'hotel d'insectes.  L'espai és majoritàriament de sorra i hi ha un passadís de paviment per tal que els infants puguin fer alguna activitat més motriu, com per exemple córrer.
Quin és el paper del mestre o la mestra?	El mestre ajuda als infants a resoldre conflictes, intervé quan és necessari, observa i acompanya si cal o si li demanen ajuda.

## 8.8. Annex 8: Diari de camp (DC3)

Dia 23/02/2023

L'escola observada no hi ha estona del pati, sinó que l'espai exterior és un espai més de l'escola on quan fan ambients, poden accedir-hi com un altre espai.

A l'arribar, m'han ensenyat el sorral, allà havien enterrat el tub a la sorra, de manera que en surten els dos extrems, es pot observar com dos infants estan utilitzant el tub i un túnel de bales, on dos infants estan col·locats a cada extrem i es comuniquen mitjançant aquest. Al costat del tub, hi ha un túnel fet a la sorra, on hi ha un cartell fet pels infants que posa "túnel de bales".

Un infant juga amb les tortugues i les toca contínuament, una mestra s'acosta i diu: "mira, si observes bé veuràs que quan la toques amaga el cap, això vol dir que no li agrada, la pots observar però millor no empipar-les". A continuació l'infant ho observa i para de molestar-les i les segueix mirant detingudament.

Uns infants es posen a jugar a lluites amb les pales i les cassoles, alhora uns infants estan dins la cabanya "venent cervesa", uns altres fent equilibris a les rodes, uns fent un volcà amb la sorra, uns parlant pel telèfon del sorral i uns altres gronxant-se amb el gronxador.

A continuació unes nenes agafen unes capsas de plàstic i les col·loquen unes sobre les altres, la mestra s'hi apropa i ho observa d'aprop per si necessiten ajuda, sense dir res les nenes veuen que no és estable i ho apopen al pal de la farola on continuen la torra, fan unes escales, hi pugen i salten cap avall. Repeteixen l'acció unes vegades més.

Unes nenes fan joc simbòlic amb les mateixes capsas de plàstic i ninos de peluix.

A continuació uns nens van amb la mestra i comuniquen que un infant no els hi deixa el gronxador, la mestra va allà i explica que elles hi ha estat força estona i que ara els hi toca a elles.

A l'espai exterior també hi ha un hort, s'observa com dos infants miren atentament el que van plantar.

### **8.9. Annex 10: Documentació aspectes ètics**



### **8.10. Annex 11: Normativa UNE-1176-1**



## 8.11. Annex 12: Graella d'anàlisi

	E1	E2	O1	O2	O3
Com és l'Espai	<p>El pati és una Font de riquesa, un organitzar-se, un trobar-se bé.</p> <p>Un espai que té continuïtat entre el dins i el fora, un espai com deia el Pitu abans, que està reflectit en el projecte educatiu.</p> <p>l'espai interior i exterior ha de tenir una continuïtat com té una continuïtat amb el passadís</p> <p>L'espai té unes delimitacions, té, uns, uns llocs que, que donen, orienten per organitzar-se.</p> <p>Quan trobes molts racons i jardins i veus dona un espai d'ordre, d'ordre, un espai que et diu què pots fer i lo què no pots fer.</p> <p>Han de tenir camins i caminets que aporten,</p>	-	<p>És un bosc amb molts arbres, majoritàriament pins, amb diferents tipus de terra (herba, sorra, basses) i amb desnivells.</p>	<p>És un bosc situat al costat de la carretera, està delimitat amb una barana.</p> <p>L'espai és gran, amb varis arbres i desnivells.</p>	<p>Hi ha una caseta de fusta, un rocòdrom, un hort, el sorral, l'hivernacle, la bassa de les tortugues, l'hotel d'insectes, el parc paleontològic i les balances.</p> <p>L'espai exterior d'aquesta és un espai més de l'escola com pot ser l'espai interior i està organitzat i pensat de manera que els infants puguin accedir-hi durant els ambients com un espai més.</p> <p>No hi ha estona del pati, sinó que l'espai exterior és un espai més de</p>



	<p>però tu, des de, des de l'aula o des del grup o des d'aquest cau tu veus tot lo que està passant, no queda amagat res, per la senzilla raó de que estem en una etapa doncs que, que, que, hem de donar molta seguretat als nens.</p> <p>La importància de tenir els sorrals, sorra no hi poden faltar i n'hi ha d'haver de diferent manera, però no el sorrall quadrat sinó el sorrall amb muntanyes.</p> <p>El tema de les sorres han de ser adequades, no qualsevol sorra.</p> <p>Diferenciar els espais que podem anar amb bicicleta, que podem, de molt moviment, de molt soroll que no sigui davant de la porta,</p>				<p>l'escola on quan fan ambients, poden accedir-hi com un altre espai.</p> <p>L'espai és majoritàriament de sorra i hi ha un passadís de paviment per tal que els infants puguin fer alguna activitat més motriu, com per exemple córrer.</p> <p>A l'espai exterior també hi ha un hort, s'observa com dos infants miren atentament el que van plantar.</p>
--	--	--	--	--	---

<p><b>Material</b></p>	<p>Està pensat perquè el material el trobi a l'infant, el material de la natura no és anar a comprar material, sinó, trobar com el subsol, les fulles, amb tota la biodiversitat el nen inventa.</p> <p>El sorral que tingui vida pròpia amb olles, cassoles, però coses que tu no saps, que ho pots dominar que no són les paelles que aniran al cap dels nens, ni les pales típiques d'Abacus, ni les galledes típiques de la sorra de la platja.</p> <p>Hi ha d'haver un quarto de materials que s'assequi, que es puguin rentar, que els pares puguin, puguin compartir aquesta vestimenta.</p> <p>Quan treus aquelles caixes de materials hi ha disputes, llavors perquè tenir aquests materials emmagatzemats que al cap de mitja hora, o</p>	<p>“juguem a zombies.”</p> <p>“M’agrada el tobogan i la caseta, perquè la casa ens hi podem enfilari i el tobogan ens podem enfilari sobre la seva teulada. No m’agraden les pales, perquè a vegades es descontrolen, piquen i van al cap.”</p> <p>“Agafó pales, galledes i rampins, a vegades netejo al porxo, a vegades omplo les galledes de sorra”.</p> <p>“Agafó pals i sorra perquè fem dibuixos a terra”.</p>	<p>Agafen troncs, branques, serradures i paper de diari per posar-los al foc, les pelen amb el ganivet i amb aquests construeixen “varettes”, l'utilitzen de joc simbòlic com ara “urpes”, trenquen branques petites, serradures, branquetes.</p> <p>Utilitzen eines com ganivet per tallar troncs, encenedor manual per encendre el foc.</p>	<p>Allà també porten uns guants i unes pinces llargues per tal d'agafar escombraries que troben pel terra.</p> <p>Allà utilitzen materials naturals per tal de fer dibuixos sobre el terra amb aquests.</p>	<p>De material hi ha caixes de plàstic, cordes amb nusos penjades als arbres, pales i galledes de plàstic, olles i cassoles amb cullerots i nines i ninos de peluix.</p>
------------------------	---	--	---	---	--

	<p>sigui ens passem mitja hora per treure'ls, mitja hora per recollir, o sigui si ens fa dir és on trobem les agressions dels infants.</p> <p>Si hi ha material establert com caixes, materials naturals el que fas és que els nens no assimilïn el joc amb fer carreres de cotxes, carreres de bicicleta... sinó que se l'han d'inventar, però això és una altra manera de veure l'espai exterior, vull dir, ha de crear amb els materials i llavors ha de crear.</p> <p>La nostra estètica és orgànica, orgànica vol dir verd o fusta eh, i també la de reciclatge de que hi ha coses que a les cases ja no fa servei i, en canvi, en un sorral pues una paella d'aquestes per exemple de teflon, que ja no té teflon, que ja no serveix i tal, al</p>				
--	--	--	--	--	--

	sorral dona bastant de si.				
<b><u>Rol mestre</u></b>	<p>Comparteixen amb totes les mestres el paper de la mestra, d'un grup, de l'altra.</p> <p>El Mestre ha de saber ensenyar al nen com conèixer-se a ell mateix perquè tingui seguretat per exemple, per trepar un arbre. “com ensenyaràs al nen a conèixer-se a ell mateix a trepar un arbre, deixaràs que pugin a un arbre? Què pots fer perquè pugin en un arbre i tingui la seguretat?”</p> <p>Els nens no necessiten que la mestra es mogui constantment si no necessiten tenir el punt de referència i sapiguer que sigui li ha caigut una sabata qui l'ajudarà, sapiguer que si té pipí, doncs podrà entrar, sapiguer que, que, que, saber que la mestra li dona valor</p>	-	<p>Ajuden a les tasques que fan els infants com posar llenya al foc.</p> <p>L'acompanyant fa preguntes com: “Perquè creieu que en Josep lliga la corda i la cadena al tronc?? Sabeu com es talla el tronc??”</p>	<p>La mestra dirigeix el joc, però no hi participa sinó que fa de guia.</p> <p>Intervé fent aportacions als infants que els porti aprenentatge com ara:</p> <p>Infant: “vull més pinyes”</p> <p>Mestra: “doncs has de mirar sota els pins”</p>	<p>Uns nens van amb la mestra i comuniquen que un infant no els hi deixa el gronxador, la mestra va allà i explica que elles hi ha estat força estona i que ara els hi toca a elles.</p>

	<p>a lu que està fent, saber que li dona valor.</p> <p>Tu ets la mestra del teu grup, però també ets la mestra de tots.</p> <p>Presència activa, no la presència de mirar.</p> <p>L'actitud del mestre també és activa, una gran part és observació, del que està passant, però hi ha vegades que lo que fan és veuen un repte i els nanos estan al límit perquè el tronc fa molta pendent, i està aixecat més d'un metre i ells van i els ajuden i els ensenyen com saltar.</p>				
<b>Joc</b>	<p>El joc ha de fer pensar, i els nens a l'espai exterior pensen moltíssim, si documentéssim veiem tot lo que arriben a fer és increïble.</p> <p>Com respectem aquesta convivència i com un cop hem</p>	<p>Els jocs que més els agrada als infants entrevistats són majoritàriament joc simbòlic i joc de moviment:</p> <p>A mata-zombies, a</p>	Joc simbòlic.	Joc simbòlic i joc cooperatiu. La majoria de l'estona al Pujoló ha estat joc dirigit de creativitat, tot i això, a les estones lliures s'ha observat varis jocs simbòlics als arbres.	<p>Els jocs predominants són el joc simbòlic i també el joc motriu.</p> <p>Uns infants es posen a jugar a lluites amb les pales i les</p>

	<p>acabat el joc, ordenem el joc.</p>	<p>pares i mares, a pijamasks, a superheroïnes, a frozen, a llops.</p> <p>Un infant diu: “m’agrada fer castells a la sorrera”</p> <p>“No m’agrada quan em peguen i em fan mal”.</p> <p>Alguns infants han exposat la idea que els hi agradaria que hi hagués atraccions i tirolines.</p> <p>“escombrar el porxo”</p>			<p>cassoles, alhora uns infants estan dins la cabanya “venent cervesa”, uns altres fent equilibris a les rodes, uns fent un volcà amb la sorra, uns parlant pel telèfon del sorral i uns altres gronxant-se amb el gronxador.</p> <p>A continuació unes nenes agafen unes capsas de plàstic i les col·loquen unes sobre les altres, la mestra s’hi apropa i ho observa d’aprop per si necessiten ajuda, sense dir res les nenes veuen que no és estable i ho apropen al pal de la farola on continuen la</p>
--	---------------------------------------	--	--	--	--

					torra, fan unes escales, hi pugen i salten cap avall. Repeteixen l'acció unes vegades més.
<b>Natura</b>	<p>Un infant que ha viscut a la natura, és un infant que té tota la vida impresa l'olor...</p> <p>A cap infant li pot faltar l'aigua, la llum, l'aire i la terra, aquests elements són importants.</p>			<p>Seguidament dos infants pugen el tronc d'un arbre i dos més s'hi afegeixen.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- “És un barco”</li> <li>- “Sóc l'spiderman”</li> </ul>	<p>El sorral, allà havien construït amb tubs un túnel telèfon i un túnel de bales.</p> <p>Un infant juga amb les tortugues i les toca contínuament, una mestra s'acosta i diu: “mira, si observes bé veuràs que quan la toques amaga el cap, això vol dir que no li agrada, la pots observar però millor no empipar-les”. A continuació l'infant ho observa i para</p>

					de molestar-les i les segueix mirant detingudament.
<b>Risc</b>	<p>El fora planteja reptes.</p> <p>Els espais han de donar seguretat, han de donar la mesura del seu risc, els seus reptes que han de tenir els nens.</p> <p>La normativa no vol ser fiscalitzant, o per castigar, o per prohibir, la normativa que l'han fet, l'han feta per donar seguretat.</p>		<p>S'ha observat risc amb el foc, ja que és un element perillós però tot i això els infants sabien en tot moment fins quin punt podien acostar-se i sabien com tractar-lo.</p> <p>En el moment que els infants estan fent equilibris els troncs tallats a l'espai natural, s'ha observat un cert risc, ja que els infants podrien caure, tot i això, en cap moment han caigut, ells mateixos tenien el control del seu propi cos.</p>	<p>Alguns infants s'enfilaven els arbres, té un cert risc però ells controlen el seu cos i cadascun sap fins on arribar.</p>	<p>s'ha observat algunes situacions que comporten un cert risc pels infants com pot ser quan han fet la construcció amb les caixes de plàstic, pujaven i saltaven des de dalt, o bé quan s'enfilaven a les cordes als arbres.</p>
Aprenentatges		-	Sí, trenquen branquetes amb els dits, fan	Sí, ja que tallen troncs i branquetes amb els dits, puguen els arbres,	Motricitat gruixuda, ja que per enfilar-se,



			<p>rodolar troncs, puguen a sobre el tronc i fan equilibri, amb el tronc rodolant intenten aguantar-se a sobre, corren pel bosc, rodolen pels desnivells del sòl, posen serradures i troncs al foc.</p> <p>“aquest fum negre és per la resina”</p>	<p>confegeixen dibuixos amb els elements naturals, es desplacen corrents pels desnivells del bosc...</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- “falten pedres”</li> <li>- “ja no calen més fulles”</li> <li>- Infant: “vull més pinyes”</li> <li>- Mestra: “doncs has de mirar sota els pins”</li> </ul> <p>Una nena agafa una pinya i comença a desgranar-la, “uau! Hi ha pinyons”</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- “És una casa, la llar de foc i el sofà”</li> <li>- “És un cor que té cara”</li> <li>- “Sembla un gat, o una casa”</li> <li>- “Nosaltres hem fet un poble”</li> </ul>	<p>fer equilibris, fer construccions amb les caixes i pujar-hi treballen la motricitat gruixuda.</p>
--	--	--	--	--	--

## 8.12. Tríptic

Treball de Final de Grau en  
Mestre d'Educació Infantil

Juny 2023







Universitat de Vic,  
Universitat Central  
de Catalunya

Neida Vila Yebra

DEU ASPECTES A  
TENIR EN  
COMPTE A  
L'HORA DE  
DISSENYAR UN  
ESPAI EXTERIOR



1. Ha de ser un espai ric en **natura** amb **racons** i **caminets** on els infants puguin explorar i descobrir.
2. Hi ha d'haver diferents **paviments** per a separar els espais on els infants han de saber què poden fer en cadascun d'ells.
3. L'espai exterior ha de ser **coherent** i ha de tenir **continuitat** amb l'interior que segueixi unes mateixes normes i una mateixa línia pedagògica.
4. Ha de ser **accessible** des de diferents llocs: des de l'entrada principal, les aules i els lavabos.
5. Ha d'estar **degudament delimitat** per orientar i donar seguretat als infants i que sàpiguen fins a on poden arribar.
6. Hi ha d'haver un **sorral heterogeni** amb sorra i **eines** adequades que permeti a l'infant manipular, transvasar i crear a partir del material.
7. El **material** ha de ser **natural** o **reciclat** amb un espai d'**emmagatzematge** cobert i pràctic.
8. L'espai ha d'oferir oportunitats de **moviment** i **reptes** on l'infant posi a prova les seves habilitats motrius.
9. És important poder estar en contacte amb **animalons** per relacionar-se, empatitzar i responsabilitzar-se.
10. Finalment, és rellevant que hi hagi un **hort** on els infants s'impliquin en la seva creació i cura.

"Un infant que ha viscut a la natura, és un infant que té tota la vida impresa l'olor."

Carme Cols

